

ИЗДАЊЕ ШУМАДНСКЕ ЕПАРХИЈЕ Каленик

5 / 2007

*предавање владике
Атанасија*

**Хришћански живот
- непоновљиво
понављање Христа**

Димитриос Батерлос

**Свети Кирило
Александријски и
Халкидонски сабор**

www.eparhija-sumadijska.org.yu/Kalenic/casopis.html

МАНАСТИР ДНКОСТНИ

ИЗДАЊЕ ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

Каленић

Излази са
благословом Његовог
преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XXVIII
Број 5, (173), 2007.

Издавач
Српска православна
епархија шумадијска

Излази
шест пута годишње

Главни и одговорни уредник
Никола Миловић, протојереј

Заменик главног и
одговорног уредника
Негослав Јованчевић

Редакција
Др Зоран Крстић, протојереј
- ставрофор
Милић Марковић, протојереј
Марко Митић, протојереј
Рајко Стефановић,
протојереј
Драган Икић, јереј
Небојша Младеновић, јереј
Гордана Јоцић
Владан Костадиновић

Уредништво и
администрација
"Каленић"
Владимира Роловића број 1,
34000 Крагујевац,
e-mail :
n.milovic@sezampro.yu

Тираж
5000 примерака

Дизајн и припрема
Дејан Манделц

Штампа
БЕОШТАМПА, Београд

271.222(497.11)
ISSN 182-6166 = Каленић
COBISS.SR - ID 50771212

ВОЗДЕНЖЕЊЕ КРСТА ГДНА

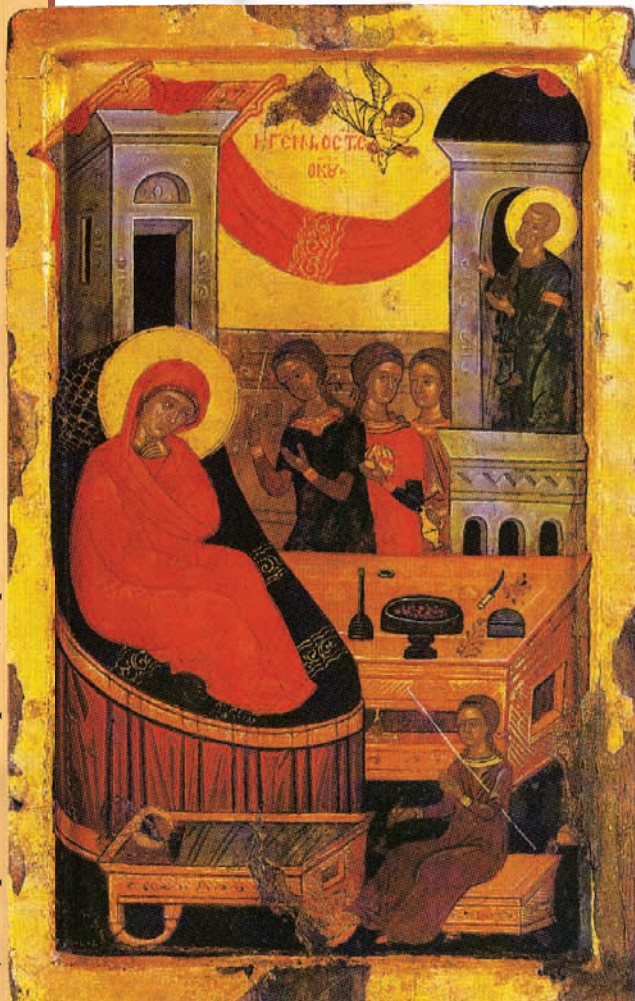
Јосиф Вријеније, Чудо анђелима, снага људима, племенита лоза.....	2
Роман Слаткопојац, Кондак на Рођење Пресвете Богородице.....	3
Архимандрит Георгије (Капсанис), Живот кроз смрт.....	4
Епископ Атанасије (Јевтић), Хришћански живот – непоновљиво понављање Христа.....	5
др Димитрос Батрелос, Свети Кирило Александријски и Халкидонски сабор.....	12
др Киријаки Каридојанис Фиццералд, Служба Жена у раној Цркви..	15
Ђакон др Милорад Лазић, Лепота Слова.....	19
јереј Саша Антонијевић, Посета делегације Чешке и Словачке Православне Цркве.....	30
Владимир Скерлић, Ранохришћанска уметност на тлу Србије.....	34

Из Летописа епархије шумадијске
Нове књиге
Промене у шумадијској епархији
Служења, приједи и посете епископа шумадијског Господина
Јована
Новорукоположени клирици епархије шумадијске
Дечија страна

Насловна страна : Зограф Лонгин, Икона светог Стефана Дечанског,
детал, XVI век

ЧУДО АНЂЕЛИМА, СНАГА ЉУДИМА, ПЛЕМЕНИТА ЛОЗА

Рођење пресвете Богородице, критска икона, XVI век

(...)

Како да не споменим да ниједна друга не постаде матер Божија? Која беше врлина њена због које се нађе изабрана између свију? Не беше изабрана друга уместо ње, Бог је освети од утробе материне, пошто знаде унапред да ће бити најчистија од свих. Одбаци, као што беше природно, све које беху недостојне овог послања. Она задоби најважнију од свих врлина и, очистивши се најпре Светим Духом, постаде сасуд спреман да прими божанство. Какво чудо! што се међу синовима Адамовим рађа мајка Саздаатеља који на почетку сазда од земље Адама! Она, чији нараштај обманут саветом змије, нађе се изабрана да постане мајком Творца! Орган проклет-

Прославимо и ми уистину овај дан, не изостављајући ништа од онога што му приличи, поставимо повод празнику, или боље, нека свако понаособ постане и сам празником, одужимо се како треба свему што захтева данашње слављење. Како то учинити? Душо, да ли си била јалова и бесплодна и ниси могла да родиш чедо достојно да види светлост живота? Од овог тренутка, одмах усади у своју утробу владичански страх и роди себи дух спасења, те одгоји чедо своје, и нека одраста у правилном сагледавању Тројице, делом и спознањем кроз сазрцање, и ту жртву посвећену приноси Богу, као што управо учинише Јоаким и Ана, који принесоше Богу кћер коју добише.

Ти, Богородице, јеси дјева и мајка, кћер Адамова и мајка Божија са девичанском утробом, ти се роди на чудесан начин, ти си штап Аронов (Бр 17, 25), корен Јесејев (Ис 11, 1), жезло Давидово (в. 1 Цар 8, 16; 11, 13), плод врлине, ти изниче из поста Јоакимовог и свештени си цвет (в. Протојеванђеље 1, 4 и 2, 4-3, 3) молитве Анине. Ти си чудо анђелима, снага људима, племенита лоза. Тебе заволе Бог свих, предвечно знајући да си овога достојна. Тебе, коју заволе, позна (в. Рим 8, 29) и учини те Богородицом мајком и назначи те хранитељком саме Речи у последња времена. Наше бестидно и безочно, пак, срце исправи и учини га радосним, водећи га ка свему исправном и спасоносном. Нашу душевну јаловост претвори у ваљану плодност и осветли душу нашу троструком светлошћу пламене Тројице, удостојивши нас да постанемо причасни у томе и сада и у све будуће векове, у њено име, којој припада сва слава, сила, част и поклоњење у све векове. Амин.

Јосиф Вријеније (1350-1430)

Из Коментара на Рођење пресвете владицице Богородице и Приснодјеве Марије
Превела Јасмина Ђекић

во данас прослављамо: почетак нашег спасења, источник бесплодног корена, крај бездетства Аниног и чедорађање божанственог Јоакима, рођење мајке Божије, која

прими ово назначење пре свих векова и у последња времена пројави се нама од неродне матери, њу, која беше саздана од ребра Адамовог и која данас својим рођењем исцељује пад потомака Адамових. На њу се односи и садашње славље које је сјајније од сваког другог и свако друго превасходи. Као што знамо, корен је узрок постојању грана, стабла, цветова и плода, и без њега ништа од овога не ниче, уосталом, због плода, као што смо већ навели, испитасмо све остало. Стога, без овога празника не би постојао ниједан други од ових који су због њега настали.

ства доноси благослов и посредник смрти постаје узрок живота целом свету. Од жене раније дође грех, од жене се сада приближава оно најбоље. Од жене започе и због ње сви умресмо. И опет, од жене почиње наше спасење и због блажене међу женама поново сви оживесмо.

(...)

Принесимо и ми заслужене дарове мајци Логоса. Данас славимо рођење кћери приснодјеве, кћери царице и пророчице. Поздравимо је смирено. „Радуј се благодатна, од сада је Бог с тобом, прослави се рођење твоје, живот ти постаде чудесан, благослови се име твоје. Небеса, празнујте због ње, земљо заплеси, од радости море нека поскакује. Хвалите је патријарси, славите је пророци, величајте је родоначалници, сви је узвисите високо.“

КОНДАК НА РОЂЕЊЕ ПРЕСКВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

оаким и Ана срамотне бездетности и Адам и Ева смртне пропадљивости ослободише се, Пречиста, светим рођењем твојим. Њега празнују и сви људи твоји, избавише се од греховне кривње, да би ти клицали: „Нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега.“

1

Молитва Ане и Иоакима, који беху јалови и бездетни, беше услишена, а вапај њихов до ушију Господњих стиже, те зачеше плод живоносан свету. Он се мољаше горе, на брду, она пак бреме срамоте подношаше. Међутим, с радошћу нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега.

2

Како да те опевам, о рођење Анино изабрано, како да те славим, родила се јеси као свети храм. Мољаше се Иоаким, тамо на гори, да се весели чеду своје из утробе Анине. Молитва преподобног беше услишена и дође рођењем овим свету радост благословена; нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега.

3

Иоаким, некада, дарове принесе храму, но не беху добродошли, јер свештеници одбише да их приме; беше он бездетан, семена не имајући, те презреним сматраху Иоакима синови Израилеви. Кад дође час, окрете се, а Ана поред њега кћер носи и дарове благодарности; радошћу испуњена рађа сада нероткиња Богородицу и хранитељку живота нашега.

4

Роди Ана Пречисту, чуће племена Израилева и сви са удивљењем радосне дарове принесоше. Иоаким сазва светло сабрање и чуду се обрадова. Левите свештенике ради благослова позва и постави ту, у сре-

диште, Марију, да се прослави. Нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега.

5

Извор живота изли нама ти, која се одгоји у храму и окуси храну из руку анђела. У Светињу уђе ти, која си света и одређена да постанеш храмом и сместиштем Господњим. Дјеве за Дјевом ступаху, светиљке носећи, симбол Сунца које је имало да донесе вернима. Нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега.

6

Мудроме Творцу, Богу, ускликну Ана након порођаја: „О, каква се тајна сврши на земљи“. „Услишио си ме, Господе, као и Ану коју Илија оптужи да је пијана. Дете Самуила обећаше Господу за свештеника. Ти ми посла дар као што је овај негдашњи.“ Нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега.

7

„Ово несхватљиво, Боже мој, мени бива; кћер родих која ће носити Господа и Владара свих векова, онога што ће сачувати свету девственост своје мајке и након рођења. Њу, Милосрдни, приносим храму твоме, ону која ће постати, Вишњи, дверима твојим; њу с радошћу рађа нероткиња, Богородицу и хранитељку живота нашега.“

8

Некад и Сара верна за чедом, иако неродна, жуђаше, пре но што роди Исака. Она Бога прими у људском обличју са два арханђела. Речено би тада: „Сара ће добити дете“, а сада се свету радост објављује: „Нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега“.

9

Сада Марија из часа у час просијава, од Светиње храма се не одвајајући. Захарија, видев-

ши је зрелу, жребом је одреди Јосифу за заручницу, док од Бога устројене беху ове заруке. Дадосе му је након закона што се преко штапа пројави од Духа Светога. И Ана, ево, радосно проноси: „Нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега.“

10

Пород је твој свеузвишен, часна, јер ти роди хвалу васељене и људима заступницу благоприкладну. Она, пак, сама бива бедем, потпора и лука онима који у њу верују. Сваки је хришћанин има за заштиту, покров и спасење и наду, њу, коју из утробе нероткиња рађа, Богородицу и хранитељку живота нашега.

11

О, величанствени Боже, Творче свега, који речју својом створи свет и сазда човека премудрошћу својом, једини милосрдни, једини човекољупче, подари мир свој народу своје. Сачувај верне наше царе и пастире, заштитник и покровитељ буди пастве наше мирне, да би ти скупа клицали: „Нероткиња рађа Богородицу и хранитељку живота нашега“.

Превела Јасмина Ђокић

ЖИВОТ КРОЗ СМРТ

Крст Христов је био и јесте „за Јудеје саблазан, за Грке безумље, а за нас верујуће Божанска сила и Божанска мудрост“. То је највећи парадокс у историји: живот кроз смрт. Кроз проклетство благодат. Кроз понижење слава. Кроз смирење узвишење

лагодат и сила Часног Крста се не налази у његовом облику, то јест самим тим што је крст, него је његова сила у томе што је то Крст Христов, средство којим је Христос спасао свет. То је

слободе која је проузроковала непослушност првостворених, и био послушан до смрти, и то до смрти на крсту (Флп 2, 8). Тако је поново усмерио нашу слободу према нашем Творцу, Тројичном Богу. На Крсту је победио смрт – смрћу смрт уништи – тиме што је нашу смрт учинио својом, а својим васкрсењем нам је подарио живот и нераспадљивост.

Преко Крста нас је спријатељио са Богом Оцем и подарио нам опроштај грехова.

На Крсту је на најубудљивији начин показао да нас воли безграничном љубављу, чак и у часу док Га распињемо.

Кроз Крст нас је привео и ујединио у једно тело, нас, своју расејану децу; срушио непробојни зид који нас је делио и саздао у себи новог човека (види Еф 2, 15). Крстом је очистио и осветио небо, ваздух и земљу, будући да је распет испод неба, подигнут у ваздух, а Његова пресвета крв се пролила по земљи.

На Крсту је принео општу жртву за целу земљу и опште очишћење за целокупну људску природу. Отуда је страдао ван зидина града и изван Соломоновог храма, примећује свети Јован Златоусти.

Својим распећем, „уздицањем пуним смирења“, како каже једна древна молитва, уздигао је и нашу природу која се „кроз лажно уздицање и сујетно кретање спустила до ада“. На Крсту је показао да овај свет није последња реалност, него само пут према последњој стварности. Наравно, уколико се у овом свету крстосно боримо против нашег егоизма. Тако је поново успоставио позитиван смисао овога света.

На Крсту је открио себе као јединог добротиниоца и спаситеља, избавитеља и животодавца космоса, и коначно осујетио свако дело ђавола, његове методе и заблуде, моћ и власт коју је имао над људима.

Због тога се ђаво „тресе и дрхти не могавши да се одупре оваквој сили“, док ми у Цркви појемо: „Нас ради си распет да ми задобијемо опроштење, прободена су ребра Твоја и одатле потече живот наш. Сунце се помрачи због множине страдања Твога, Теби на висини верни узвикују: Животодавче Христе, слава Спасоносном Крсту и страдању Твоме“.

Смрт Господа на Крсту је животворна и избавитељска, дарује живот и избављење.

Није случајно што Господ није хтео да остане у слави Преображења и да избегне Крст, него је силазећи са Тавора припремио ученике за оно што ће му се догодити (Мк 10, 32).

Кад Га је Патар саветовао да избегне крсну смрт строго га је укорио: *Иди од мене, сатано! Саблазан си ми, јер не мислиш што је Божије него што је људско* (Мт 16, 23).

И опет, идући на добровољно страдање каже: *Сада се прослави Син Човечији* (Јн 13, 31). И у другим деловима јеванђеља Крст се карактерише као слава Христова (види Јн 12, 23). Слично говори и свети Јован Златоусти: „Крст који је раније био ствар срамоте и казне сада постаје слава и част. А да је Крст слава чуј Христа који каже: *Оче, прослави ме славом коју сам имао код тебе пре него што је свет настао*, подразумевајући овде славу Крста.“

Архимандрит
Георгије Кансанис
Са грчког превели
Зоран Јелисавчић
и Александар Ђаковац

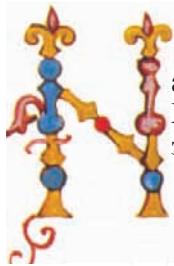

жртвеник на који је Христос принео самог себе за цео свет. Сва кеноза, поништавање, мука, бол, смрт и све што је преузео за нас, врхуне у Крсту. На Крсту је доживео највећи бол и понижење за нас. Због нас је постао проклетство да би нас ослободио проклетства од греха и закона. Целокупно дело Христово, сво Његово човекољубље сажима се у Крсту. Свети Григорије Палама приповеда како је неко иронично упитао једног од богоносних отаца да ли верује у Распетог, овај му је одговорио: да верујем у Онога који је распео грех.

На Крсту је Богочовек Христос разрешио трагедију људске

ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ - НЕПОНОВЉИВО ПОНОВЉАЊЕ ХРИСТА

Након литургијског началствовања у крагујевачкој Саборној цркви на Крстовдан ове године, епископ Господин др Атанасије, умировљени захумско-херцеговачки, као гост епископа шумадијског Господина Јована, пред више од 1500 верника Шумадијске епархије, одржао је предавање у градској дворани о хришћанском животу - животу у Христу. Већи део владичине аутентичне православне поуке, преносимо на основу тонског записа

Најважније је да Хришћанин своју веру заживи. Вера је почетак нашег битија. У Посланици Јеврејима (3, 14), апостол Павле каже да смо постали заједначари Христосови ако почетак нашега новог битија до краја одржимо. Вера је, у ствари, то ново хришћанско биће. Недавно је у Грчкој био један спор међу људима, а и они се споре, и хвала Богу, ако је то спорење искрено. И током тог дијалога, један теолог који зна Србе и српски језик, подсетио је да је отац Јустин стално говорио о вери. Он је теолог вере. То се поновило недавно у Калифорнији, у једном разговору, где смо опет рекли, код оца Јустина је много наглашена вера. Код њега је вера - Јеванђеље, вера - покајање, вера - спасење, вера - Христос, вера - Црква, вера - Литургија, вера - будући живот. Није тачно да ће вера престати у будућем животу, јер Апостол каже, сад остаје вера, нада и љубав, али је љубав највећа. Неће престати вера, неће престати чак ни страх Божији. То кажу велики светитељи. Нестаће овога страха кога љубав изгони напоље, страха као панике, страха кога смо сведоци око нас и међу нама. Остаће једно страхопоштовање, као кад видите дете, као кад мајка прилази детету, као кад прилазите ономе кога волите, као кад прилазите светињи, страхопоштовање које узбуђује. Иначе, свети Максим вели, ако би љубав била без тог страха, могла би постати дрскост, изгубила би ту со која и њу очувава да не постане дрскост. Не можете из љубави чинити све што хоћете. Постоји управо та со љубави.

Христос – први Хришћанин

Светитељи Христа називају вером. Он је први верник, први члан своје Цркве, првина своје Цркве, срце своје Цркве, глава своје Цркве. Али је врло важно, и први Хришћанин. Несрећни Волтер је рекао да је први и последњи Хришћанин умро на Голготи, мислећи да је једино Христос остварио то што је говорио. То није тачно. То би био случај једног интересантног човека, дубоког, искреног, једног усамљеника који се није остварио. У верницима, у онима који су се вером присајединили Христу, Христос је наставио да дејствује и сваки постаје непоновљиво поновљени Христос. То чини вера, вера поново рађа, препорађа. Зато је Господ говорио Никодиму о вери. Вера се, наравно, улива, прелива, резултира у крштење. Крштење је засењавање нашега бића на тлу вере, да даље плодотвори. Није реч о магији, него даље да разрађујемо Духа, да дарове разрађујемо – и то је онда хришћански живот, хришћанско живљење. Тако је и са сваком другом чињеницом хришћанског живота, хришћанске вере, хришћанске Цркве.

Апостол Јован, апостол љубави који није само апостол љубави, већ и апостол живота, каже: *И Живот се јави, и видјели смо, и свједочимо, и објављујемо вам Живот вјечни, који бјеше у Оца и јави се нама* (1. Јн, 1, 2). То је синоним за Сина. Господ је рекао – ја сам васкрсење и живот, ја сам пут и истина и живот. Овде код Јована је то посведочено. И мало даље каже: *У томе се показује љубав Божија према нама што је Бог Сина својега Јединороднога*

послао у свијет да живимо Њиме (1. Јн 4, 9). Поводом овога, свети владика Николај негде је рекао, није Господ дошао само да поправи наш живот, да га улепша, да га прилагоди неким стандардима, него да буде наш живот. Зато је хришћански живот први дуг, први задатак Хришћанина. Све остало на том тлу може расти. Наравно, рекао сам, то остало мора да почиња на вери у Христа, на вери у Живог Истинитог Бога. Покајте се и верујте у Јеванђеље. Све почиње тиме. Зато је најважније за нас Православне Хришћане данас, да почнемо да живимо хришћанским животом. Све остало ће доћи на своје место.

Јеванђељска вера

Сведоци смо појава, како се негде истиче ортодоксија, негде догмати, негде канони, негде Литургија... али стављамо неважније испред важнијег. Од вере, од живота све почиње и у томе је онда све, у тој пуноћи, саборној, католичанској која је

Јеванђеље. Ту је онда све, и догмати и канони и Црква и Литургија и све остало. Зато је, понављам, отац Јустин говорио да је вера јеванђељска, православна – све.

Све код њега било је по тој вери. Ако погледамо и избројимо, у Новом завету доминира реч вера, посебно код апостола Павла.

Вера је пуноћа свега, вера је и почетак и крај, вера је наша веза са Господом, вера је наше припајање Господу, вера је та заједница. И најважније је живљење том вером. Ако се не живи вером, вера је мртва, сећате се апостола Јакова: *Јер као што је тјело без духа мртво, тако је и вјера без дјела мртва* (Јак 2, 26). Вера је онда идеологија. Није Православље идеологија, јер би онда само окупирало разум. Разумом могу лако да се науче извесне ствари, извесна знања и то постаје идеологија ако не заживи.

Први хришћани су били другачији, јер су били носиоци тог новог живота. Нови живот се јавио. И то је највише деловало на остале. Кад су мученици страдали, гледао их је свет, и прост и учен. И они који су повервали, чијих срдаца се Бог дотакао, гледајући страдања мученика су говорили – Бог овога човека је истинити Бог. Нису говорили о

неком уопштеном, апстрактном Богу. Сетите се проповеди апостола Павла на атинском Акропољу, најпре о непознатом Богу, па тек после је рекао да је наша вера Христос, да је наша вера живи Бог који је постао Човек. *Јер пролазећи и посматрајући ваше светиње, нађох и жртвеник на коме бјеше написано: Непознатом Богу. Онога, дакле, којег не знајући поштујете тога вам ја проповедам* (Дап 17, 23); *Јер је установио дан у који ће судити васељени по правди преко Човјека којег одреди и даде свима вјеру васкрснувши га из мртвих* (Дап 17, 31). Зато је сва Црква садржана у Христу. Свугде је Христос све. Христос је, понављам, први члан своје Цркве.

Када су, приликом мог избора за доцента на Богословском факултету у Београду, анализирали моју докторску дисертацију, неко је рекао да тамо има неправославних ставова, јер се тврди да је први спасени члан Цркве Христове сам Исус Христос. Али они нису знали да је то апостолско учење, односно учење светог Атанасија Великог – да је Христос првенац, Нови Адам који се појавио са спашеним телом, душом, људском природом. И тако се ми тој првини присаједињујемо, Он је прво спасено биће, ми смо сада Његови сутелесници, суживотници, сукрвници. После ће свети Кирило Јерусалимски рећи да у Литургији и причешћу постајемо сутелесници, сукрвници, сродници Христови. Зато је Христос првенац међу многим браћом. Он је Јединородни – то је Његово Божанство, али Он је и првородни међу многим браћом.

Осма и девета глава Посланице Јеврејима су величанствене. Реч је о тужној Павловој исповести, који је био оличење честитога Јеврејина, законскога, моралнога, који је све испунио, да би после све то сматрао за трице и кучине, ако Христа не позна. Ниједан закон не може спасити човека. Дозволите да кажем, али да не злоупотребе они који су на то спремни, ни канони, ни догмати, ништа не може спасити човека, већ само Живи Истинити Бог.

Ако се из Њега све пројектује у живој Цркви, живом телу Господа Исуса Христа, онда све то постаје спасоносно.

Христос је првина своје Цркве, Он је и глава, Он је и темељ, Он је и архијереј, свештеник, Он је и ђакон – све је то Христос. Ми сви у Цркви само рефлектујемо, израчујемо, прозрачујемо, пројектујемо, ондосно Он се кроз нас пројектује. Да би био верник, треба да се поистоветиш са Христом у мери коју Бог зна, по мери наше вере, по мери дара Христовог. Да би био ђакон, треба да пројектујеш Христа, да би био јереј, да би био архијереј. Сви ми уствари непоновљиво понављамо Христа. Милијардоипостасни Христос, каже свети Палама. Милијардоличносни Христос, то је Црква. То је чудо, парадокс Православља, да је Он Један Јединствени, Непоновљиви, Једнородни Син Божији и да је Он опет у свакоме од нас. И да је у том смислу колективан, што значи саборан. То значи Црква.

Живот у Христу остварује Свети Дух

Протестанти говоре, мој Исус, Он је мој спаситељ. Ако је такво Царство небеско, биће то самице, горе Он а сваки од нас у самици, један без другог, као ларве у кошници. Такав индивидуализам, такво комадање, сецкање, није православно. Саборност православна стиче се само животом у Христу, а живот у Христу остварује се, даје нам се, дејством Духа Светог. Слабе су наше силе, наше функције. Бог је у почетку створио Адама, да се он благодаћу Божијом проткива, да се прозрачује, да се усавршава... Није људска природа зла и није створена смртна. Она јесте смртна, гледајући по њеном пореклу, пошто је створена, јер све што је створено пролазно је и пропадљиво. Према томе и душа је смртна, јер смо створења. Али није смртна, зато што Бог хоће да не буде смртна. Зато су Свети оци говорили, Адам је био и смртан и бесмртан. Бог не ствара смрт, али човек треба да учествује да би се остварило Божије назначење.

Биће страшно онима који не буду у заједници са Христом. Неће они ишчезнути, нема власт створење да уништи само себе, ни ђаво неће моћи уништити себе, али ће то бити неко живљење у умирању, друга смрт се то назива у Откривењу. Биће то страшно трајање.

Живи живот значи да живимо Јеванђеље Божије. Јеванђеље је, кажу Свети оци, свети Максим, свети Палама, послање Божије кроз Сина Јединороднога, оваплоћенога, очовеченога, који онима који му верују дарује вечно и нестворено обожење. Како нестворен живот? Пошто је Божији живот нестворен и ми ћемо се у тај живот укључити и он ће кроз нас струјати и ми ћемо се онда онераспадљивати, обесмрћивати, овековечивати. Иначе, сама наша природа би била пропадљива.

Античко и Платоново мишљење да је душа бесмртна, да је она један мали одлив, еманација од бога, да она живи за себе или како смо говорили у апологетици, да је душа бесмртна... то су све рационалистичка поштапала која су можда била корисна, али не помажу много у спасењу човека на које утиче само жива вера у Бога. Ако нас је Бог створио за бесмртност, онда смо то што Бог од нас хоће.

Вера је наша, пре свега, чудо. Сав наш сопствени прогрес и напредак је као продужавање једне лествице, која би се наднела над амбисом и сурвала се, то нигде не води.

(На примеру грчког писца Канзацакиса и француског филозофа и књижевника Сартра, који су се залагали за храбро и самостално суочавање човека са крајем и смрћу, владика Атанасије је, у наставку предавања, објашњавао како је живот без Бога пакао. Таквом животу супротставио је учење светог Симеона Новог Богослова у *Катихезама*, који и када дође до животне провалије то не прихвата као крај, стрмоглавце се баца у амбис јер зна да ће га тамо дочекати руке Божије.)

Вера је чудо! Нигде не воде многе религије које смо производили и које производимо, ни-

где не воде учења многих гуруа, Кастанеде, трансценденталне медитације, источна искуства... Све је то, што би рекао отац Јустин, гашење жеђи у пустињи врелим песком, односно као када гладна змија једе свој реп док не дође до главе. Све то не води нигде. Вера је, вели Златоусти, дар Божији, она нас изнад свега тога издиже, вера је сусрет са Богом. Хришћански живот је сусрет са Богом. Ништа мање. То није идеологија, то није списак онога у шта треба да верујемо, то нису одлуке, то нису саборски прописи, како су говорили комунисти. Треба добро да знамо шта је Црква, шта су сабори. Нису сабори прописивали веру, него су бранили угрожену веру и само су пројављивали из дубине оно искуство, артикулисали га, исказивали, па поново промишљали ако нешто није добро. На крају Јовановог јеванђеља пише: *Ово је онај ученик који свједочи о овоме, и написа ово, и знамо да је истинито сведочанство његово* (Јн 21, 24). Ко то каже у множини – знамо? Па црквена општина, епископија, заједница која је примила то Јеванђеље, која је прва препознала његове истине. Сачувај Боже да је Јован сам писао... Замислимо да је неки други лик Христов престајио неки апостол, заједница би га одмах одбацила. Дакле, препознали су да је Јован осведочени ученик Христов.

Хришћани поново препознају Христа

(Уследила је прича владике Атанасија о увећаној и ретушираној фотографији његове мајке, коју на појачаној фотографији није препознао, за разлику од бледе, аутентичне фотографије.) Својим искуством, знањем мајке, ја сам допуњавао оно што недостаје. Свети Атанасије тврди, и то отац Флоровски нарочито наглашава, Хришћани су понова препознавали Христа. Лука

и Клеопа су најбољи пример. По срцу су препознали Господа, који беше узео друго обличје, иако још нису доживели Духа Светога. Господ је оживљавао Писмо. Само Писмо по себи, сами текстови, свеједно који, све су то мртва слова ако нема Духа који оживљује. Ако није кроз Бога прозрчено, ако није у нама оживљено животом, ништа не вреди. Ми смо са Јеванђељем сродни, конгенијални. Ништа више не одговара човеку него Јеванђеље, каже Палама и то Јеванђеље спасења, а не Јеванђеље озакоњења. И у Јеванђељу предност има живот. И свети владика Николај је истицао да је основни тон у симфонији Јеванђеља – живот, живот, живот. Православље је живот, Православље није страх, не почива на заповестима - не узми, не дотакни се, Православље није психоза, православље није фарисеизам, када су фарисеји спречавали друге да уђу у Царство, а ни сами нису улазили. Господ је дошао и дао слободу. Право ослобођење не значи разуларење.

Кажемо да пост није апсолутни предуслов причешћа. Јесте за Пређеосвећену Литургију за време поста. Али имамо у канонима,

онај који не долази седам дана на Литургију и не причешћује се Светле недеље, да се одлучи. То не значи да не треба постити. У томе је једностраност и плиткост људска. Све има своје место. Потребна је исповест, потребан је пост, али пре свега вера. Смирење,

љубав, оно све што човека карактерише, а прошао је Христос. Ја се дубоке не слажем са оним што је недавно урадио владика Филарет. Какве везе то има са кротким Исусом. Не може Хришћанин да изнуђује, да уцењује, ни Бога ни људе. И нема рекламирања, ако постиш, не рекламирај се.

Живи хришћански живот просвећује, препорађа, обнавља. Све остало се уклапа у то. Ако почнемо дете да штапом учимо да хода, ако га будемо везивали, никада неће проhodати. Прво дете треба да живи, треба га пустити да се креће, да слободно троши енергију. Дете треба пустити да живи живот, нико уместо њега не може да корача, да пузи, да дише, да једе. Нико уместо нас не може да се моли и ту је велика Божија љубав што процењује и оцењује свако људско биће. Незаменљив

је сваки човек. Али нико, ни владика, ни патрика, ни влада, не може да замени мене у мом послу, у мом труду, у мојој вери, у смирењу ако га имам, ако се молим, ако приступам као рањен Господу па кажем, Господе исцели ме. Мере и мерила су потребни, људи смо, не значи да не требају свети канони, то не значи да не треба Свето писмо. Али, свети Јован Златоусти почиње тумачење Матејевог јеванђаља говорећи да светим људима није било потребно Јеванђеље, нису га имали ни пророци, ни апостоли, ни велики Оци. Свето писмо је непотребно онима који имају Духа Светога, творца Светог писма. Каже Златоусти, људи који имају Духа Божијега, они имају ту живу Реч Божију. Није Писмо, као текст, као слово, као буква то, него Дух и Реч. Не заборавите, Реч је име Христово, Логос. И свака реч у Светом писму је драгоцену, али нема смисла тумачити Свето писмо само ради тумачења и објективизације, удаљити ту реч изван Живе Речи Божије. То је као када неки тумачи праве проблем од тога што у Јовановом јеванђељу нема дела о Тајној вечери, али има беседе о Хлебу живота, које нема у другим Јеванђељима. У том делу Јеванђеља Господ каже: *Дух је оно што оживљава, тјело не користи ништа*. Нема смисла ове речи буквално схватити, тако схваћене поништиле би све што је Господ раније говорио.

Ако Свето писмо, или причешће схватамо као медикамент, ако је причешће објективизирано, издвојено... идем да се причестим, није важна ни Литургија, ни измирење са браћом, није важна ни заједница - то не доноси живот јер нема Духа Божијега. Зато је Црква заједница Свете Тројице. Дух Свети је тај који реализује, оприсутњује све што се дешава, а не издвојено само нешто, истакнуто. Јерес и јесте издвајање нечега из целине, да би постало нефункционално. Није све у јересима погрешно. Не говорим то ја, него свети Кирило каже за Несторија у чијем учењу

о Светој Тројици нема ничег погрешног.

Живи хришћански живот је извор, и не само извор, него и светлост, и оријентир, и руководство за све наше делатности. Немојмо одмах, дошао антихрист - и готово. Знам једнога духовника који је младим супружницима рекао, немојте више да се састајете, дошао је антихрист. То је сасвим погрешно, ко је тај „духовник“ да даје такве закључке и чини несрећним ове младе људе. Живи хришћански живот је оријентир, односно он просветљује, то је Дух Свети који само кроз живи живот делује и онда разне дарове раздељује. Али карактеристика дарова је да су различити, не можемо сви бити исти, свети владика Николај каже - људи хоће једнакост, а Бог не ствара једнакост. У много чему нисмо исти, али и јесмо, јер смо сви деца Божија. Дух Свети даје дарове. Кажу многи светитељи, Његови дарови се по томе познају да су изворни, што једни друге познају и препознају.

Живи однос према Светом писму је Дух Свети. Када није тако, онда протестанти од Светог писма направе триста секти. Говорио је отац Кипријан Керн, ако би неку књигу требало спалити, то је Библија, јер је она изазвала највише раздора. Заиста је опасно када се нешто објективира, када се претвори у циљ за себе. Смисао је само у заједници Свете Тројице, заједници благодати Духа Светога, који све оживљава. Богородица је зачала Духом Светим. Он у Цркви све ради. Имате погрешно у Службенику - да ће Дух саслуживати нама; не саслужује Дух Свети нама, ми Њему саслужујемо.

Заједництвом обнављамо себе

Живи хришћански живот са свим његовим неизмерним и неизбројивим димензијама и размерама је пулсирање Духа Светога у телу Христовом, а ми смо чланови тога Тела. Заједництво у животу Цркве, у животу Хришћана препознаје и све остало. Неко је молитвеник, неко је проповедник, неко је милостив, а

неко је лењ, али има наде, знате, има много примера код светитеља који су за поштовање, али нису за подражавање. Саборовање са свима светима, то је православље, а не сад ће овај истаћи овај или онај пример. Почећемо да истичемо и хвалимо поједине светитеље, као што се протестанти гађају цитатима из Светог писма. Данас имамо да једни друге оптужујемо пре него што смо ишта схватили. Где је ту Дух расуђивања, Дух проверавања, Дух извежбаних чула дугим подвизима?

Хвала Богу, није тако како неки представљају, сви неспоразуми су спорадичне појаве, одувек је тако било, живот Цркве је динамичан и не можемо га укалупити. Код нас је живнуо црквени живот, и то је важно. Сетите се Богомољачког покрета, који је Богом дан, због учмалости, због свештеника који су се бавили политиком. Знамо да је велики митрополит Михаило прогањао свештенике који су били из неке друге странке. Било је много таквих примера. У нашим крајинама свештеници су били више народни трибуни него што су се бавили пастирским радом. Мало је литургијског рада. И дао је Бог владику Николаја да мудро, саборски, задржи Богомољачки покрет да не оде изван Цркве. Верско буђење народа није било довољно. Данас се обнавља нормални црквени парохјски живот, литургијски живот. Али то што хоћемо обнову, није никаква гаранција, јер морамо знати чиме да обновимо и себе и литургијски живот. Оним што је срж Литургије, вером, покајањем, смирењем, љубављу, заједништвом. Пре свега заједништвом.

Заједница је мера свега. Сетите се примера светог Симеона Столпника који је, и поред усамљеничког подвига на стубу, пошао да сиђе на позив околних отаца подвижника. Заједница вере, заједница Цркве, заједница Духа Светог. Не заборавите да је заједница идентична реч са речју причешће. Немојмо да сужавамо себе, немојмо да лишавамо себе извора живота, немојмо да искључујемо све нас који смо

позвани у Живот вечни, за богату трпезу Царства. Само ко буде себичњак, ко буде издвојен, неће имати рухо свадбено, а то је благодат Духа Светога. Себичњак ће бити искључен из тога.

Не треба да заборавимо да је мерило нашег односа према околном свету јеванђељска вера, јеванђељска љубав, јеванђељско покајање, јеванђељске сузе, јеванђељска туга, али и јеванђељска радост, јеванђељска нада. Треба избегавати фатализам и разне страхове. Православље не доноси само неко мрачњаштво и страхове. Не треба ширити дефетизам. Живимо хришћанским животом, будимо широка срца, не будимо искључиви, не треба инсистирати на затворености, искључивости, на себичности. Сетите се како каже апостол Павле, није вама тешко међу нама, него вам је тесно у срцу вашем.

И срце људско уме да буде мало, ситно, да зазире, што ће рећи апостол, ако нам и срце наше зазире, Господ је већи од срдаца наших. То је велика реч. Људско срце није несумњиви, непогрешиви знак проверавања. Ум људски није непогрешиви знак проверавања. Само је Господње срце, само је Господњи ум. А то је Дух Свети у нама.

Крст носити нама је суђено. Немојмо само да кукамо, јесте, тешко нам је, али није српски кукати. Знамо да крст води у радост, у васкрсење, кроз крст просијава, прозрачује радост васкрса. Иначе, све је безизлаз. Човек је склон томе да се уљуљукује, да се затвара, да сам себе једе, као да нигде нема излаза. Грех је пред Богом живим затварати се у себе. Грех је истицати да је било шта веће од Бога, свети Антоније је говорио, простири грехе своје пред собом, али преко греха гледај Бога. Кад мислим да су моји греси највећи, ја хулим на Бога, не могу греси бити већи од Бога. Спасавали ли Бог од греха? Има ли греха од којег Бог не може да спасе? Кад тако мислим, онда хулим на Бога. Живимо са смирењем, са љубављу, са поверењем у Бога, не

са подозревањем. Подозревање је демонско расположење, то је егоистичко расположење. Не можемо рећи, ја сам мерило и то не

одговара мојим мерама. Отворимо наша срца, раширимо срца, молимо се Богу пре свега, молимо се Господу да нам помогне да се ослободимо свих окова и тамница, идеолошких, догматских, моралистичких, али не од морала. Треба разликовати морал од морализма. Треба се ослобођати и пијетизма, ту се људи праве побожни али су врло подозриви. Рационалисти не трпе другога, све хоће да провере.

Хришћански живот, живот у Христу осолобађа. То су написали и велики Никола Кавасила и свети Јован Кронштатски. И апостол Павле говори, мој живот у Христу. Он је живот наш и васкрсење, радост и спасење, ништа друго и ништа мање. Амин.

Прво питање које су владици Атанасију поставили учесници духовне трибине односило се на актуелне расправе о наводним новотаријама у богослужењу. Уследио је следећи одговор:

Нема новотарија, то је умисљена, измисљена флоскула,

слоган којим застрашују људе. Нема старе и нове Литургије, једна је Литургија. Има извесних детаља. На пример, ја сам пре неколико дана произнео текст Посланице апостола Павла на Литургији на којој је служило десет владика јер се нико други није

у планинама Трапезунта, у Солуну, Атини, Русији, служио сам у многим помесним црквама. И нико мени није рекао то што ми кажу ови људи који говоре о новотаријама. То су фразе, никакве новине битне нема, али има разлике у извесним детаљима.

Поменуо сам ону грешку у Службенику, да не може Дух нама да саслужује. То је ушло стицајем историјских околности, као што је ушао тропар Трећег часа (да би појачао епиклезу против римокатолика). Зато што квари логику смисла, логику реченице, ја га изостављам. Али, ако га неко изговара, мени не смета, неће ме тај тропар Трећег часа одвојити од Литургије, нити ће он тој Литургији нешто битно допринети. Ова истицања појединости не доприносе истинској ширини хришћанског живота, хришћанског срца, хришћанске вере, хришћанске Цркве.

На питање о смртности, односно бесмртности душе, владика Атанасије је одговорио, да све што је створено, по својој природи смртно је, али није смртно по вољи Божијој, а поента је да душа, по вољи Божијој, није смртна. И није много битно шта о томе говоре професори Богословског факултета. Током одговора на ово питање епископ Атанасије се осврнуо и на актуелна спорења у нашој Цркви:

Немојмо од православља да правимо инквизицију. Никада Црква није прогањала слободу мишљења. Ни Оригена не би осуђила да није било следбеника који су створили раскол. Не би судили Оригену да нису дошли епигони, они су најгори, јер наслеђују најлошије особине. Диоскор је као епигон једног великог Кирила створио монофизитски раскол, а мислио је да је он наследник Кирила. Ти епигони су најгори, сутра ће се појавити или се већ појављују такозвани јустиновци, николајејевци... У Русији су били Јовановци, по светом Јовану Кронштатском, од којих је он

прао руке. Ја говорим и нећу престати да говорим, да нам не би продавали рог за свећу, да нам не би протурали за Православље најобичније „мракобесије“, што кажу Руси, да нам не би продавали панику као што чине старокалендарци. Говорићу против носилаца псеудозилотског менталитета који није православан него је секташки. Слогани се шире, слогани се избацују, никаква нова Литургија не постоји у Православљу. Постоји богат израз, нико не служи једнако. Зашто? Зато што смо живи људи. Литургија је покрет, радња. Нико се не пита о много важнијим питањима, на пример да су нам хорони на балконима и високи барокни иконостаси који су затворили олтар, понизили и пасивизирали народ у цркви. Неки смутљивци шире летке, дошли су у мученичку Чапљину, одакле је свети Вукашин, да контролишу владика Григорија како причешћује. Па причешћује Агнецом. Шта се то тебе тиче? Какве вези шпијунажа има са Црквом? То није православни дух, то је језуитски. Е неће језуити овладати Православљем.

У одговору на једно питање, владика Атанасије је категорички демантовао да је на београдском Православном богословском факултету укинута православна догматика. Рекао је да је то обична клевета.

Епископ Атанасије је још учио народ о потреби увођења литургијског реда приликом богослужења, да се на пример не могу током служења Литургије свеће палити кад коме падне на памет. Али, не треба се на свим детаљима саплитати. Широко је Царство небеско и многе су обитељи у Царству Оца мога.

Као коментар на питање о спољашњој и унутрашњој мисији Православља, владика Атанасије најпре је говорио о великој жеђи за Православљем, нарочито у Америци. Поменуо је пример оца Јефрема Филотејског у Аризони, који је за десет година подигао седамнаест манастира. Али православље није једна од религија, није идеологија, није

припремио да чита апостол. И то ће неко назвати новотаријом. То су умишљене фlosкуле, нема друге Литургије осим једне која је данас у Православљу. Да ли ће руке бити овако или онако, да ли ће двери бити отворене сада или касније, то не мења битно суштину саме Литургије. Немојте да вас узбуђују такве фlosкуле. То су слогани које неко пласира, којима неко хоће да застраује. Никакве нове Литургије нема. Прочитајте пажљиво Службеник који је радила Синодска комисија на челу са владиком пећким Павлом, садашњим патријархом, прочитајте оца Јустина Литургију и поговор, прочитајте, погледајте оно што је ракао Сабор наше Цркве... Немојте очекивати да Литургија буде протестантска или римокатоличка парада, церемонија у којој је сваки покрет програмиран. Литургија је живи живот, живи покрет. Ја сам служио на Јадовну, у Ржаном долу у Херцеговини, у подземљу Мале Азије,

ОТВОРИМО ДВЕРИ МИЛОСРЂА

лукуз. И не може се, каже вла- дика, Православље само пропа- гирати, само ширити... Мисија Православља је продубљивање...

Отац Пајсије са Свете Горе говорио је да је данашњи човек окусио сва могућа уживања, али људи су жедни и гладни свега. Узимају дрогу зато што су жедни. Када дођу из таквог света у Цркву и ми им не дамо ништа друго него натпевавање, љубање полијелеја, сјај кандила и кадионица, брзо ће побећи и рећи, ово сам већ пробао, искусио. Морамо им дати укус благодати, настојати да Господ дотакне срца наша грешна. Да осетимо тај гром који ће разорити све наше наслеђене темеље, који ће разорити све тврђаве које смо направили. Да би наставили да зидамо на једном једином темељу. Али, није тиме све завршено. Мислимо, дошла благодат и све је завршено. Међутим, Православље је парадокс између већ и још не. То је сва динамика нашег хришћанског живота. Царство небеско је већ дошло у сили, али још није дошло у пуноћи. Ништа још није завршено, али ништа није ни изгубљено. Мисија Цркве је да се вратимо, да се обновимо, да поново заживимо оно од чега је почело јеванђеље: Покајте се! Али, многи данас говоре о раскајању. Мудар књижевник износи и старо и ново, али увек једно исто, вечно ново – Христа. Православна мисија је тражење соли живота, хлеба живота, иначе нам нема спасења. Тешко је бити православан, али је достојанствено.

Говорећи о исповести, епископ Атанасије је поучио оце да не треба правити судску истрагу, не треба изнуђивати, немојмо бити шпијуни, инквизитори. Никада отац Јустин никога ко прилази Чаши није питао - да ли си постио, да ли си се исповедио То је понижавајуће. Немојмо бити инквизитори душа, не приличи то нама православнима. Али немојмо бити ни индиферентни. Не може – није важно. Није православни принцип или или, него и и. И догматика и етика и онтологија...

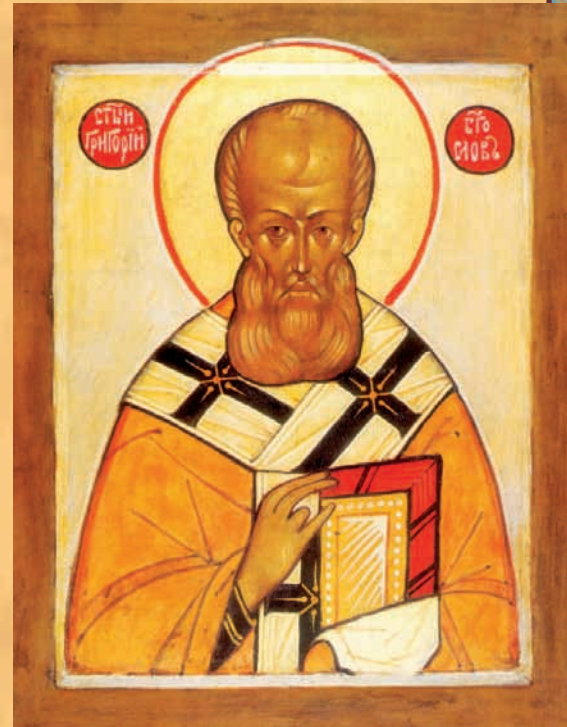

ко се хришћанином називаш у том смислу да Христа исповедаш као Бога, исповедање своје докажи делима својим.

Није лако међу врлинама наћи највишу и њој дати предност и преимућство, каогод што у градини многоцветној и миомиром испуњеној није лако одабрати најлепши и најмириснији цвет, пошто час један, час други привлачи к себи поглед и чуло мириса, мамећи намерника да га убере. Свака врлина узводи ка спасењу особитим путем, доводећи без сумње у неку од вечних и блажених обитељи. Јер као што су различни начини живота, тако је и обитељи у Бога много

(Јн. 14, 2), и оне се расподељују и свакоме одређују по достојанству његовом. Стога нека се један испуни ове врлине, други пак неке друге, неко многим, а неко, опет, уколико је могућно, и свима; само нека свак корача без заустављања, нека стреми напред и неотступно следи стопе онога доброг Путовође који пут његов усмерава право, изводећи га тесном стазом, кроз уска врата (Мт. 7, 14) на непрегледна пространства блаженства небеснога.

Али ако, по учењу Павловом и речи Самога Христа, за прву и највећу заповест ваља држати љубав, о којој виси сав Закон и Пророци (Мт. 22, 37-40; 1. Кор. 13, 13), онда највећи део њезин ваља да чини, како ја налазим, љубав према убогим, сажаливост и састрадање према онима што су истога са нама рода. Јер никакво служење није тако угодно Богу као милосрђе, будући да је оно најсродније Богу, пред Чијим лицем иде милост и истина (Пс. 88, 15) и Које приличи дар милости (Јаковљ. 2, 13) изнад свакога суда. Праведни Дародавац, Који постави на мерила и терезије Своје милост (Пс. 28, 17), ни за шта неће тако наградити човекољубљем Својим као за човекољубље наше. Стога, сходно заповести која нас учи да се радујемо с радоснима и плачемо са онима који плачу (Римљ. 12, 15), дужни смо да отворимо двери милосрђа свима убогим, свима који страдају, из било ког разлога; дужни смо, као људи, људима приносити жртву добротинења, ма каква их нужда нагонила да ишту помоћи: удовиштво или сиротовање, или прогон из завичаја, или суровост властодржаца, или охолост владалаца, или нечовештво сакупљача пореза, или убилачка рука разбојника, или похлепа крадљиваца, или заплена имања, или бродолом. Јер сви такви имају једнако право на сажаљење, и једнако погледају на руке наше, као што и ми очи своје уздижемо ка Десници Божијој, иштући какво добро од Господа.

Наслов изворника: *Спасение в миру*, Москва, 1996, Са руског: Ксенија Кончаревић

СВЕТИ КИРИЛО АЛЕКСАНДРИЈСКИ И ХАЛКИДОНСКИ САБОР

Преносимо део из књиге «Византијски Христос (личност, природа и воља у христологији светог Максима Исповедника)» Димитриоса Батерлоса. Ова значајна и обимна христолошка студија је преведена на српски језик и налази се у припреми за штампу, а биће ускоро објављена у издању епархије шумадијске

Владимир Кидишевић - свети Кирило Александријски

идели смо да је Несторије представља озбиљну претњу за веру Цркве пошто је превиђао лично јединство у Христу.

Најзначајнији противник Несторијеве Христологије је био свети Кирило Александријски. Изнад је задатака наше књиге да детаљно прикажемо Кирилову Христологију, али је неопходно изнети краћа запажања о њеним главним смерницама и значају, како би се могао разумети каснији развој.

Кирилова Христологија има јединство Христово за своје превасходно начело. Кирило је инсистирао на томе да је Христос истоветан са Богом Логосом оваплоћеним. Лични извршилац нашег спасења није био само човек, ма у каквом односу да је био са Богом Логосом, већ Сам Бог Логос оваплоћени.¹ Јасно је да Кирило није могао да толерише несторијанство. За њега је Несторије био попут фарисеја, који је у стању да види човека Исуса, али није могао да препозна Бога Логоса у телу. Кирило је

видео Несторија као онога који Исусу поставља исто питање као фарисеј: «Ко си ти да се, будући човек, градиш Богом.» По Кириловом схватању, Несторијев промашај је био кобан.

Нападајући раздељујуће учење несторијанства, Кирило је изразио предањску осетљивост Цркве за јединство личности Христове. Кирило је, по овом питању, био на истој лини са предањском православном Христологијом, тако да нимало не изненађује што је он био тај који је однео победу. Заиста, није само Трећи Васељенски Сабор, којим је сам Кирило председавао, већ је и читав развој Христологије од петог века до светог Максима Исповедника и светог Јована Дамаскина (седми и осми век), пратио Кирила и сматрао га ауторитетом у питањима Христологије.

Борећи се против несторијанства, Кирило је наглашавао јединство Христово. Нажалост, неки од Кирилових читалаца, како древних тако и савремених, нису успели да увиде разлику коју је Кирило правио између Божанства и човештва у Христу, те су, као последица тога, веровали да је он дошао опасно близу монофизитства, или да је чак сам био умерени монофизита.

Постоје три превасходна разлога за ово неразумевање. Први је «екстремна» александријска Христологија и језик који је Кирило користио, на пример у Трећем писму Несторију и у Дванаест анатемизама. Други је то што је често користио «монофизитску» формулу «једна природа Бога Логоса оваплоћеног». Трећи је што су се анти-халкидонски монофизити позивали на њега како би поткрепили своје христолошке ставове. Истражимо укратко ове разлоге. Кирилових Дванаест анатема су писане на начин који одражава александријску христолошку традицију са

њеним наглашавањем личносног јединства оваплоћеног Логоса. Можемо допустити да су та наглашавања једнострана: заправо, да наглашавају Христово личносно јединство више него целовитост његовог човештва. То је тако углавном због јереси коју је нападао: а то је несторијанство (Халкидонски Сабор ће касније бити оптужен за несторијанство из управо супротних разлога: због наглашавања разлике божанске и човечанске природе у Христу. Али, тада је непријатељ био другачији, тј. монофизитство). Међутим, бити једностран није исто што и бити у криву. Кирилове анатеме морају бити читане и схваћене у контексту читаве његове Христологије, која је, чак и у «најалександријском» изразу, савршено православна. Треба приметити да је чак и Халкидон потврдио Кирилову Христологију, укључујући анатемизме, а исто је важило и за већину, ако не и за све православне теологе.

Кирило је користио формулу «једна оваплоћена природа Бога Логоса», зато што је мислио да она потиче од светог Атанасија Великог, хероја никејског тројичног богословља и његовог претходника на александријском трону.² Али, било би непоштено оптужити Кирила за монофизитство због ове формуле, и пренебрегнути остатак његове Христологије, на темељу које мора бити схваћена и ова формула.

Заправо, Кирило је био флексибилнији и отворенији него што неки сматрају. Православље за њега није било, напосто, ствар речи. То се може видети и по његовом договору са источним представницима антиохијске Христологије, који је нашао свој израз у Томосу сједињења из 433. године. Суштина Кирилове Христологије је била укључена у Томос сједињења, али су неки

његови изрази замењени или допуњени другима који долазе из антиохијске традиције. Тако је постигнут «католичанскији» (= саборнији) израз истине, коме ће следовати велико постигнуће Халкидона, мање од двадесет година касније.

Трећи разлог сумњичења Кирила за «монофизитство» је то што су монофизити и монофизитству склони теолози као и групе из петог века, стално имали склоност ка истој осетљивости као и Кирило по питању важности јединства Христове личности. На пример, Севир, а анти-халкидонци су се често позивали на њега као на духовног оца и окретали се њему како би пронашли потпору за своја учења. Монотелити седмог века су се такође позивали на Кирила, како би нашли подршку за своју Христологију. Пресудно питање овде је, свакако, да ли су ови теолози исправно читали Кирила. Добро је познато да су се халкидонци позивали на Кирила и да су у њему увек видели дубоког представника исправне православне Христологије, иако његов језик још није имао јасноћу која је постигнута на Халкидону.

Уствари, Кирило је један од најпогрешније читаних теолога древне Цркве. По мом мишљењу, његова Христологија је много више «халкидонска» него што се обично сматра. У његовим текстовима, видимо бескомпромисно инсистирање на Христовом личном јединству, али и недвосмислено разликовање Његовог Божанства и човештва. У његовој Христологији налазимо јасно и непогрешиво познање постојања његове Божанске и човечанске природе након сједињења.

Превазишло би циљ ове књиге ако бисмо наводили све цитате који подржавају ову тврдњу. Стога ћемо се ограничити на само један краћи одломак из Кирила, како бисмо видели начин на који он говори о постојању Христових природа након сједињења. У његовој Scholia de Incarnatione Unigeniti (= Схолија о оваплоћењу Јединородног), он пише да «природе (множина) остају без мешања». Он такође пише да «ми познајемо разлику

природа (множина) и схватамо их без мешања једне са другом». Тако, он посвећује читав одељак обајшњењу на који начин природе – дакле, природа Логоса и људска природа – сапостоје. Он пише да је свака природа у другој, да постоји разлика у природама итд. Јасно је, наравно, да се Кирило осврће на природе Христове након сједињења. Напокон, морамо да споменемо и да Томос сједињења, који је Кирило свим срцем прихватио, говори о две природе након сједињења.

Сличан закључак налазимо и код Алојза Грилмајера: «Није тешко навести много места где је изражена разлика између две природе. Тако патријарх (=Кирило) не оставља сумње да та разлика остаје очувана и након сједињења две природе. Из тог разлога, јасан је закључак да Логос који је постао тело у оваплоћењу *има две природе* или је у *две природе*».³

Чињеница да код Кирила не налазимо истоветан језик са језиком Халкидона, који је био у употреби неколико година након Кирилове смрти, не значи сигурно да се његова Христологија разликује од халкидонске. Превасходни напор многих православних теолога након Халкидона је био да покажу усклађеност и суштинску истоветност Кирила и Халкидона, како би тиме доказали да је Кирилово «монофизитство» последица погрешног разумевања. О овоме ће бити више речи у наредним одељцима, пошто сада морамо да се осврнемо на Халкидон и његову Христологију.

Халкидонски Сабор

Као што смо управо видели, одлучујући ударац несторијанству је задат споразумом Кирила и представника источне антиохијске Христологије, што је нашло свој израз у Томосу сједињења. Томос сједињења представља важан спој христолошких предања Александрије и Антиохије. Упркос огромном значају, ово сједињавање још увек

није било завршено. Цркви је још увек било потребно да пронађе бољи начин за изражавање јединства и посебности у Христу. Одлучујући корак у том правцу је учињен ради одбацивања евтихијанског монофизитства.

Евтихије, изгледа, није био велики теолог. Његова осуда на Халкидонском Сабору се догодила због његовог инсистирања да Христос има једну природу након сједињења, и посебно због његовог порицања Христо-

ве једносуштности са нама. Али Евтихије није био једини који се залагао за формулу о једној природи. Неки од Кирилових следбеника, мање флексибилни од њега, сматрали су исповедање вере у «једну оваплоћену природу» за шиболет (лозинку) православне христологије. Диоскур, на пример, који је наследио Кирила на Александријском трону, показао се као један од најекстремнијих представника александријске Христологије тога доба. Под његовим вођством, «Latrocinium Ephesinum», из 449. године, рехабилитовао је Евтихија и анатемисао формулу о две природе заједно са онима који су је подржавали, укључујући и вође Сабора у Цариграду из 448. године.

Ово је крајње сажет преглед историјског и теолошког залеђа

Халкидонског Сабора. Сабор је одржан две године након «Разбојничког сабора» из 449. године, и имао је за циљ да обори његове одлуке. Његов је главни циљ био да изрази истиниту веру Цркве на начин који ће одстранити не само несторијанство, већ и монофизитство. Томос Папе Лава, који је одражавао Западно христолошко предање утемељено на Тертулијану, са јасним препознавањем целовитости човештва у Христу, био је делимично од помоћи у овом случају.

Ипак, потребно је овде изнети неколико суштинских запажања. Мора бити поменуто да је Халкидонски Сабор био мање-више «кириловски». Као што се може извести на основу његових поступака, и као што су научници попут Патрика Греја (Patrick Gray) убедљиво показали, за велику већину Халкидонских отаца, Кирило је био превасходни ауторитет у Христологији. Такође су и Анри Хало (André de Halleux), Георгије Марцелос и други утврдили кириловске елементе халкидонске дефиниције (=ороса) вере. Ова дефиниција непрестано инсистира на личном јединству Христа, а надаље, јасно утврђује да Христос треба да буде поистовећен са Богом Логосом.⁴ Како је Дејвид Кофеј (David Coffey) приметио «други део (халкидонског) догмата говори о личности Христовој као о «једном и истом Сину, Јединородном, Божанској Речи»... Другим речима, исправно говорећи, Онај Који

је «постао познат у две природе» није толико био «Христос» већ «Божанска Реч».⁵

Ипак, не смемо заборавити да је начелни циљ Халкидона био осуда монофизитства и одстрањивање могућности асиметричног монофизитског тумачења Кирилове Христологије. Оци Сабора су могли да одаберу или формулу «из две природе» или «у две природе», и они су одабрали ову другу. Разлог томе је био што Кирилова формула *из две природе* није јасно указивала на постојање пуног човештва након сједињења. Такође, Диоскор је користио ову формулу на сабору из 449. године, када је рехабилитован монофизита Евтихије. Стога, када су оци Халкидона имали да бирају између «Диоскура, који је порицао две природе у Христу, и Лава, који је тврдио да су ту две природе» они су без сумње изабрали овог другог, што их је водило усвајању израза *из две природе*.⁶

Важност Халкидона, како историјска тако и теолошка, тешко може бити прецењена. Увођењем у Христологију терминологије која је била коришћена у четвртог веку ради утврђивања јединства и посебности у Богу, дошло је до значајног повезивања «теологије» и «икономије». Надаље, Халкидон је Цркву снабдео терминологијом способном да заштити веру Цркве од несторијанских и монофизитских застрахења. Објавом да је једна личност Христова једна ипостас, Сабор је показао своје одлучно

противљење несторијанству.

С друге стране, говорећи да је та ипостас позната у две природе, не само у Божанској већ и човечанској, показано је да је неприхватљиво мешање Христових природа, што би водило губитку његове једносустности са Оцем и са нама, или превиђању пуноће његовог човештва након сједињења.

Ипак, Орос Сабора је довео до неколико неизбежних и значајних питања, која интригирају теологе до данашњих дана. Да ли је халкидонска Христологија усагласива са Кириловом? Која је то разлика између природе и личности/ипостаси на коју се Сабор позива? Наиме, за оне који су одбацили Халкидон, за анти-халкидонске «монофизите», Христологије Халкидона и Кирила су биле неусагласиве. Према њима, не постоји разлика између природе и личности/ипостаси, у најмању руку на нивоу икономије, па су због тога они запрепашћени Сабором, који је очито васпоставио јерес Несторија приписујући Христу две природе.

превео са грчког:
Александар Ђаковац

Напомене :

1 О овоме видети две анатеме на крају његове Треће посланице Несторију: viz. Анатеме X и XII, у PG 77, 121 B–D.

2 Ова формула је аполинаријевског порекла (потиче из аполинаријевског фалсификата Ad Jovianum, који је погрешно приписан Атанасију, а може се наћи у Lietzmann, Apollinaris von Laodicea, 251. 1–2),

3 Grillmeier with Hainthaler, Christ in Christian Tradition, ii, pt. 2, 29.

4 Ипак, овде мора бити споменуто да је, како Грилмајер примећује, Халкидон применио појам «ипостас» не на једног Логоса – субјекта, већ «на коначни вид Њера који је примио тело» (Christ in Christian Tradition, ii, pt. 2, 277).

5 David Coffey, 'The Theandric Nature of Christ', Theological Studies, 60 (1999), 405–31, at 410.

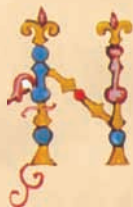
6 B. Richard, 'L'Introduction du mot "hypostase"', 267–8.

СЛУЖБА ЖЕНА У РАНОЈ ЦРКВИ

Преносимо део из књиге «Жене ђакони у Православној Цркви: позив на светост и служење» др Киријаки Каридојанис Фиццералд, која је у припреми за штампу, у издању епархије шумадијске

Рана Црква: библијско сведочанство

Н а служење жена у апостолском периоду и у раној Цркви је недвосмислено утицао однос који је Христос имао према женама током свога служења на Земљи и значајно место које оне имају у еванђелским повестима. Како еванђелист Лука јасно показује, сам Месијин долазак није само показао љубав Божију према читавој његовој творевини, већ је захтевао и верну потврду Дјеве Марије (Лк 1, 38). На начин који превазилази све наше моћи разумевања, њен пристанак дат архангелу Гаврилу је био неопходни елемент божанског плана о спасењу. Она је говорила у име верних жена и мушкараца свих покољења који желе да познају, љубе и служе Живоме Богу. Као мајка Месије, она га је не само однеговала, већ је постала његов први учитељ и заштитник. На свадби у Кани Галилејској, њене речи су довеле до првог чуда (Јн 2, 3). Чак је и код крста била присутна као жалосна мајка и верна ученица. Познавши бол распећа свога сина и радост васкрсења свога Господа, била је и међу онима који су били са апостолима када је Свети Дух сишао на Педесетницу (Дап 1, 12-2, 4). Због Маријине постојаности, вере и побожности, сви нараштаји су је звали блаженом (Лк 1, 42; 48).

У Еванђељима видимо да Христос својим односом према женама јасно прелази границе Мојсијевог закона и културних услова свога времена. Ово је чинио чак и у свакодневним радњама. Како показује прича о Марти и Марији, Христос је јео са женама и подучавао их (Лк 10, 38-42). Како показује прича о жени ухваћеној у прелуби, Исус је бранио жене и поштовао њихово достојанство (Јн 8, 3-11).

Како показује прича о жени која је имала проблем са течењем крви, Христос је потврдио веру жена (Лк 8, 43-48). Како показује прича о жени Самарјанки, Исус је прихватио жене које су желеле да га следе, а примио је жене о којима су други мислили како су *нечисте* и *изопштене* (Јн 4, 7-45). Како показују приче о женама које су му помазале ноге, Исус је прихватио приносе жена (Лк 7, 36-50; Јн 12, 1-8; уп. Мт 26, 6). Како показује прича о удовицином дару, Христос је у својим учењима користио пример жена (Лк 21, 1-4).

Речи и дела Исусова су сигурно изненадиле и збуниле многе који нису лако могли да обухвате дубину његове љубави и истину његовог учења. Христос се није прилагођавао очекивањима многих. Плашећи се његовог ауторитета, фарисеји су активно настојали да га омаловаже и да нађу разлога да га погубе. Једном приликом, они доводе у питање његово обедовање са порезницима и грешницима (Лк 5, 30). Али нису само «праведне» верске вође онога времена биле збуњене Исусовим односом према женама. Другом приликом, имамо сведочанство и да су сами апостоли били *зачуђени* што разговара са једном женом (Јн 4, 27).

Поред дванаесторице апостола и других мушких ученика и један број жена је био у ужем кругу верних који су пратили Исуса. Иако су се појединци могли *саблазнити*, еванђелисти не таје да су жене ученице биле међу следбеницима Господњим. Еванђеља дају имена једног броја ових жена. Лука говори о Марији Магдалини, Јовани и Сузани и често примећује како је било много других (Лк 8, 1-3). Након погребња Господњег, неке

од ових верних жена су отишле да помажу његово тело. Пошто су откриле да је васкрсао, биле су прве које су веровале у васкрсење и проповедале добру вест (Лк 24, 8-10). Постале су «апостоли апостола» објављујући да је Господ васкрсао из мртвих.

Током апостолског периода новоустановљене Цркве присутан је одређени број жене које се везују за различите службе у оквиру хришћанске заједнице. Једна од најистакнутијих је Фива, за коју се верује да јој је апостол Павле поверио да однесе из Ахаје његову Посланицу Римљанима. Сигурно је и да апостол на њу упућује као на једну од *светих*, те да она служи као ђакон цркви у Кенхреји (Рим 16, 1).

Међу другим угледним женама које се памте по њиховој служби у Цркви су ученица Та-

вита, позната и као Дорка (=срна, газела, прим. прев.) из Јопе (Дап 9, 36). Очигледно је да је она била важан члан заједнице, те да се нарочито бавила човекољубивим делатностима, што се нарочито односило на локалне удовице. Будући жена милостивог срца, живот јој је био испуњен добрим делима. Историјски, она је позната као «света Тавита Милостива», а православни је славе памтећи је као ђакона.

Нови завет упућује и на друге важне жене, какве су четири девице, кћери Филипа Еванђелисте, које су имале дар пророштва (Дап 21, 9); Лидија, трговац порфиром, која је целу породицу привела Христу (Дап 16, 14); Еводија и Синтихија (Флп 4, 2-3), «сараднице» и *помоћнице* апостола Павла у проповедању еванђеља. Православни славе свету Лидију као ђакона.

У Посланици Римљанима апостол Павле поздравља Марију која се *много трудила* за Цркву у Риму (Рим 16, 6). Он поздравља и љубљену или *драгу Персиду* која се *много трудила у Господу*

саделатницима у Христу Исусу. Даље, о њима вели да они *за мој живот своје вратове положише, којима не захваљујем само ја него и све цркве из незнабожаца* (Рим 16, 3-4). Присцилу, негде као *Приску*, од укупно шест референци апостол Павле четири пута помиње пре њеног супруга. Ово треба запазити, с обзиром на оновремени андроцентрични културни миље. Присцила и Аквила су били учитељи Апола, образованог и елоквентног човека који је већ био вешт у Писму. Они су га издвојили и пажљивије поучавали путу Господњем. Поједини научници верују како је можда управо Присцила аутор Посланице Јеврејима (Дап 18, 2; 18, 26; Рим 16, 3-4; 1 Кор 16, 19; 2 Тим 4, 19). Павле такође помиње Јунију или Јулију са њеним супругом Андроником као *знамените међу апостолима* за које каже да и *пре мене повероваше у Христа* (Рим 16, 6-7). Обе светитељке, Присцилу и Јунију, православни поштују као ђаконе. Оне су се заједно са супрузима трудиле за Еванђеље.

Нарочиту пажњу треба обратити на Павлову препоруку жене ђакона Фиве у Посланици Римљанима. Он јасно о њој говори као о ђакону цркве у Кенхреји:

Препоручујем вам пак Фиву сестру, која је ђакоц цркве у Кенхреји, да је примите у Господу као што приличи светицама и да јој будете у помоћи у свакој ствари коју од вас затраба; јер је и она многима помогла, и мени самоме. (Рим 16, 1-2)

Има мишљења да термин *ђакоц* треба разумети као *помоћник* или *служитељ*. Заиста, поједине енглеске (и српске, прим. прев.) редакције га тако и преводе. Међутим, рани источни коментатори не подржавају ово мишљење. Као што ћемо видети, један број најранијих Павлових коментатора препознаје значај Павлове потврде присуства жена ђакона и његово упућивање на Фивину службу. Као што је свети Стефан, први ђакон, постао узор мушким ђаконима, света Фива се препознаје као узор женским.

Још једну важну референцу налазимо у Првој посланици Тимотеју, где читамо:

Тако и ђакони треба да буду честити, не дволични, не који много вина пију, не лакоми, који имају тајну вере у чистој савести. А и ови да се прво провере, па онда да служе, пошто су без мане. Тако и жене треба да су скромне, да не клеветају, трезвене, верне у свему. Ђакони да буду мужеви једне жене, који добро управљају децом и својим домовима. Јер који су добро служили, стичу себи добар степен и велику смелост у вери у Христа Исусу. (1 Тим 3, 8-13)

С обзиром на различите рукописе и преводе, само су неки модерни коментатори у овим речима препознали упућивање на жене ђаконе. Међутим, као што ћемо видети, један број ранохришћанских тумача, међу којима и свети Јован Златоусти, управо наглашавају да се ове речи односе на жене ђаконе. Овај легитимичан преглед показује да су жене одговарале на Благу вест са многих животних путева и да су Господу служиле на много начина. Чин жена ђакона или ђакониса је један веома значајан пут служења Христу.

Рана Црква: сведочанство светих отаца

Пишући током трећег века, Климент Александријски, један од првих тумача списа светог апостола Павла, јасно препознаје значај који овај придаје служењу Фиве и чину жена ђакона. Упућујући на жене које су пратиле апостоле, Климент пише да су они:

повели са собом жене, не као супруге, већ пре као сестре, тако да би оне могле бити њихови саслужитељи, жене служитељке везане за своје домове. Путем ових жена, Господње учење је могло продрети у области живота које су припадале женама, без стварања саблазни. Такође смо свесни свега што је племенити Павле прописао о женама ђаконима у једној од две посланице Тимотеју.¹

У свом тумачењу Посланице Римљанима, Ориген јасно потврђује на много експлицитнији

(Рим 16, 12). Важно је приметити да термин *труд* апостол Павле углавном користи за апостолску службу проповедања еванђеља коју и сам врши. Вредно је помена да апостол такође примећује како су се Марија и Персида *много* трудиле. Даље, Павле поздравља Трифену и Трифосу које раде или се *много труде* у служби Господњој (Рим 16, 12). Свету Трифену православни славе као ђакона.

Апостол Павле помиње Присцилу и њеног супруга Аквилу шест пута у својим посланицама. Он их назива *сарадницима*,

начин постојање чина жена ђакона и значај Фивине службе. Тумачећи Рим 16, 1-2, он пише:

Овај текст са ауторитетом апостола учи да су и жене постављене за ђаконе у Цркви. Ову службу је у кенхрејској цркви вршила Фива, коју Павле веома хвали и препоручује. Он набраја њена изванредна дела: била је заступник свима, вели он – тј. помагала им је у потребама – а помогла је и мени у потребама и апостолском делу својом савршеном посвећеношћу. Спремно поредим њено дело са гостољубљем Лотовим, који никада није одбио госте који су му долазили, па се тако удостојио да прими и ангеле. На исти начин се и Авраам, који је увек излазио у сретанје гости-ма, удостојио да га посети Господ са ангелима и борави под

његовим шатором. Тако се

и оваблагочестива Фива, заступајући све и служећи свима, удостојила да помогне и самоме Апостолу. Стога овај текст истовремено учи две ствари: да постоје, као што већ рекосмо, жене ђакони у Цркви, и да жене, које су биле заступнице тако великог мноштва људи и удостојиле се хвале од самога Апостола, морају бити прихваћене као ђакони. Он такође подстиче да оне које чине добра дела у Цркви приме заузврат од своје браће разумевање и поштовање на сваки неопходан начин, чак и у смислу материјалне помоћи.²

Свети Јован Златоусти даје одјек овог мишљења у свом тумачењу Посланице Римљанима. Он говори о Фиви као о ђакону кенхрејске цркве и хвали је због добротe и светости.

Штавише, Златоусти је хвали како би

и мушкарце и жене подстакао да је онашајау. То чини наглашавајући чињеницу да је она била света личност, светитељка, али и да је служила у чину ђакона. Он пише:

Препоручујем вам пак Фиву сестру нашу, која је служитељица цркве у Кенхреји. Погледај благе речи које користи да је узвелича. Помиње је прву, пре свих осталих, а

назива је чак и сестром. Није мала ствар бити назван Павловом сестром. А овоме додаје и помињање њеног достојанства, називајући је ђаконом.

Да је примите у Господу као што приличи светима. Другим речима: у Господу, требате је поштовати. Когод прима другог у име Господње, чак и ако овај није међу великодостојницима, дочекује са великом топлотом. Када је, међутим, особа света, разуми добро, многе су почести које приличе овој особи. Зато и додаје као што приличи светима, јер их управо тако требамо дочекати. Постоје, наиме, два разлога зашто треба да увеличамо поштовање: прво, треба је примити због Господа; друго, зато што је света.

Будите јој у помоћи у свакој ствари коју од вас затраже. Видите како нема оклевања. Није рекао будите слободни, већ будите јој у помоћи у свакој ствари коју затраже. Не нудите јој оно што јој не треба, већ то што од вас затражи. Њој је потребно оно што ви имате. Потом је хвали на незамислив начин: Јер је и она многим помагла, и мени самоме.

Видите ли мудрост? Прво је хвали, потом моли за њу, а затим је поново велича, у потпуности покривајући потребе ове блажене жене кроз хвалу. Како може бити да ова жена није блажена, она о којој је тако дивно сведочио Павле, она која му је била кадра помоћи у његовом послању васељени? Ово је сасвим сигурно врхунац њене добротe и зато је касније додао и мени самоме. А на кога се ово и мени самоме односи? На онога који је био весник читавој васељени, онога који је тако много страдао и од кога су безбројни добро примили.³

С обзиром да пише у времену и месту када је чин жена ђакона цвetaо, свети Јован Златоусти нема потребе да доказује или оправдава постојање реда жена ђакона. Његов циљ је једноставан. Он, наиме, једноставно запажа Павлово потврђивање значаја Фивине службе и чина жена ђакона у животу Цркве.

У свом тумачењу 1 Тим, свети Јован још једном обраћа пажњу на жене назване ђаконима. Он вели да апостол Павле у 1 Тим 3, 11 не

говори уопштено о женама већ о женама које имају достојанство или степен ђаконства:

Неки су тврдили како је ово речено о женама уопште, али то није случај; јер зашто би уводио са овим предметом било шта у вези жена? Он пре говори о оним женама које имају достојанство ђакона. Ђакони да буду мужеве једне жене. Ово је прилично рећи и за жене ђаконе, будући да је овај чин већма неопходан, користан и приличан у Цркви.⁴

Теодорит, епископ кирски, рођен око 40 година након светог Јована Златоуста, у свом тумачењу Посланице Римљанима даје такође веома важно упућивање на свету Фиву. Он пише:

Канхреја је угледно предграђе Коринта. Дејственост проповеди у том крају је за дивљење: током веома кратког периода, не само да су се градови испунили благочешћа, већ и села око њих. Црквена заједница у Канхреји је била већ толико значајна да је имала угледну и племениту жену ђакона. Она је била толико богата у чињењу добрих дела да се удостојила и Павлове хвале.⁵

У свом тумачењу 1 Тимотеју 3, 11 епископ Теодорит пише:

Тако и жене, другим речима, (жене) ђакони, треба да су скромне, да не клеветају, трезвене, верне у свему. Шта прописује за мушкарце, прописује на исти или слични начин и за жене. Као што каже да ђакони морају бити скромни, тако исто каже и да жене морају бити скромне.
К а о
ш т о

забрањује мушкарцима да буду дволични, тако исто забрањује и женама да клеветају. Такође, као што мушкарцима забрањује да пију много вина, тако и женама заповеда да буду трезвене.

Управо због значаја који апостол Павле и његови каснији тумачи придају Фивином служењу, Црква је почела да је назива *равноапостолном*. Фива се почиње сматрати прототипом жене ђакона и првом ђаконисом Цркве. Као што је то случај са светим Стефаном када су у питању ђакони мушкарци, света Фива је постала пример вере и служења за жене ђаконе.

Као што ћемо видети касније, управо због овога старе молитве рукоположења помињу свету Фиву. Друга молитва рукоположења за жене ђаконе у византијском предању упоређује кандидата који се рукополаже са светом Фивом. Молитвом се призива Господ речима: *испуни је благодаћу ђаконства као што си исту благодат дао Фиви коју су призвао на дело служења.*⁶

Напомене :

1 Климент Александријски, Стромата, 3, 6, 53, 3-4. Наведено према Евангел Теодору, (Јунакиње хришћанске љубави), Атина, 1949, 31;

2 Ориген, Тумачење Посланице Римљанима, 10, 17, наведено према: Gryson, 31.

3 Јован Златоусти, Тумачење Посланице Римљанима, 30, 2 (PG 60, 663-664); Димитрије Цамис, уредник, Мјтериков, Солун, 1997, том VII, 466-469.

4 Јован Златоусти, Тумачење 1 Тимотеју, 3, 11 (PG 62, 553); Упореди и Теодору, 28; Gryson, 80; Martimort, 118. У дужем разматрању, Златоустов савременик, епископ Теодор Мопсуестијски, изводи исте закључке. Он сматра да су жене које се помињу у одељку ђакони. Упореди Gryson, 86; Martimort, 117-118;

5 Теодорит Кирски, Тумачење Римљанима, 16, 1-2 (PG 82, 217-220); упореди и Martimort, 118; Gryson, 87;

6 Види даље текст чина рукоположења.

превео са грчког:
Вукашин Милићевић,
свештеник

ЛЕПОТА СЛОВА

Пишући о поимању апсолутне лепоте у српској аскетској књижевности од 1375. до 1459. године, ђакон др Милорад Лазих (1956 – 2003) истакао је врло важне елементе светоотачке естетике засноване на учењу и доживљају оваплоћења Логоса. Из докторске дисертације „Српска естетика аскетизма 1375 – 1459“, коју је ђакон М. Лазих одбранио 15. маја 2003, на дан свог упокојења, преносимо део из другог поглавља (Источник, Београд 2003, 45-46) који скреће пажњу на најважнија питања православног схватања апсолутне лепоте

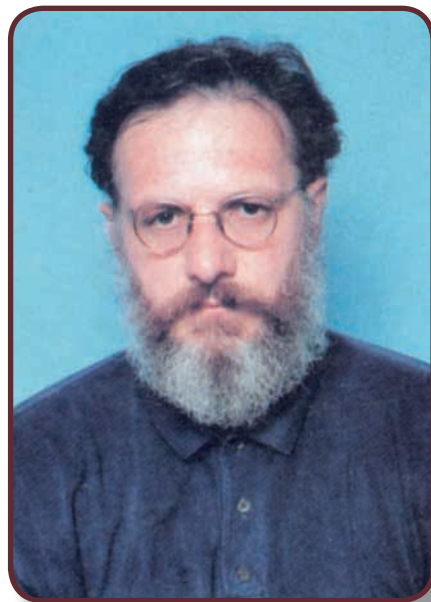

Леш је Плотин истицао да душа неће видети лепоту док сама не постане подобна Лепоти. Ову и многе друге Платинове идеје патристички аутори су реципирали у оквиру својих теолошких предањских списа и велики хеленистички филозоф је на тај начин уграђен у ортодоксна и естетичка схватања византијског света и народа који су се посредством Византије христјанизовали и даље били настављачи ове мисли. По мишљењу Теодора Студита (759-826), у даљој мистичкој перцепцији апсолутне красоте, која се од његових времена па до појаве исихазма 14. века све више кретала путевима монахоцентричног мистицизма, лепота као извор духовне насладе наглашеније се премештала из сфере чулоопажајне стварности у аскетску добродетел испуњену идејом Христове спиритуалне лепоте. У официјелном православљу апстрактнији спиритуални момнат красоте добио је психолошку предност, али не и релно учење које би нагињало превазиђеној и осуђеној јереси монфизитизма. Код средњовековних Ромеја Божанска лепота је неизрецива, а како видимо из многих примера и код Срба као верних и аутентичних реципијената византијске ортодоксије. Међутим, центар те лепоте је оваплоћено Слово, Богочовек Христос, који је према хришћанском учењу прошао кроз историјску конкретност и постао чулноопажајни израз уметности и свих описа Божанске красоте.

Као и догматика византијске ортодоксије, и естетичка схватања и идеја апсолутне лепоте засновани су пре свега на учењу и доживљају оваплоћења Логоса (Слова). Ослањајући се

донекле на претходну традицију Иринеја Лионског (половина 2. века - 202/3), у свом чувеном апологетском спису *О оваплоћењу* Атанасије Александријски или Велики (295-373) је истакао основну идеју патристичке мисли: „Слово (Логос) се очовечило да бисмо се ми обожили“. Теолошка мисао овог текста заложена је у основе црквеног предања византијске и православно-словенске културе поимања архетипа и партиципације апсолутне лепоте. У 14. веку, поред свих других облика изражавања ове основне замисли православља, као икономије или домостроја људског спасења, у пригодној форми хомилије Григорије Палама је саставио спис *О Домостројству Оваплоћења Господа Исуса Христа*. Реминисценције на Атанасијево дело могуће је наћи код сваког ученијег византијског патристичког аутора, међутим, ради проналажења нашег семантичког кључа за византијско и српско поимање апсолутне лепоте, осврнућемо се на неке важније идеје овог списка.

Атанасије Александријски истиче да је после прародитељског греха и свих последица које су проистекле, Отац својим Словом, којим је заједно с Духом Светим створио материју, припремио и њено спасење. Критикујући Платона да је заступао учење о Богу који је створио космос из готовог и нествореног материјала, јер му није било могуће стварање ако нема већ готову материју, Атанасије Велики истиче да би Бог у том случају био само уметник, у смислу декорације, а не стваралац бића, обликовао би готову материју па би се лишио узрочника материје. Стварање света је, према Атанасију, из-

вршено Словом, Господом Исусом Христом, и Бог је човека саздао по својој слици, односно, по слици Слова, да би био носилац одсјаја Слова. Александријски аутор истиче да се пре оваплоћења Слова створени космос налазио у беспоретку, прожет дубоким противречностима и раздорима. Из љубави према створеном свету Бог је послао Слово, које се утеловило и принело себе на жртву за сва друга створена тела. Познајући Творца кроз Слово, богопознањем се упознаје истински поредак створеног, како истиче Атанасије, а образац Божије хармоније и назначења је управо живи Бог и личност Богочовека Слова. Идеални образац апсолутне красоте, према Атанасију Александријском, је Спаситељ Богочовек Христос, образац Оца, који је примио тело по обрасцу створеног човека и тако у себи ујединио красоте обрасца Свете Тројице и човека створеног по обрасцу Бога. Тако је уједињен образац идеал-типа Творца и створеног као идеја апсолутне красоте коју изражава Слово. Створено зато и треба, како вели Атанасије, да исповеда Христа

Слово и Богочовека, јер је он сабирно сочиво апсолутне красоте и образац уподобљавања човека естетичког субјекта централном објекту познања светотројичне красоте. Атанасије излаже и смисао оваплоћења кроз учење о васкрсењу тела и спасавању целог психофизичког човека кроз уподобљење оваплоћеном Слову, основном моделу живота.

богпознање, и то не поседовање, него задобијање Слова кроз богосазнање. Како српски монах Силуан истиче, Слово Божије је почетак и смисао „богословске мисли“. Он је и циљ свога живота сводио на то да се његова лепота види као „гледање светлости“. У том смислу, учење о слову (Логосу) је теоријска основа нашег одређења српског официјелног

одвајање ових планова, као што је случај у нововековној естетици која не залази у онтологију, него се само бави лепим. Такође, лепота бића оличена у Творцу сваког бића Богочовеку, представљала је саставни део онтологије његове човечанске природе, јер је он схватан као двоприродно Божанско и човечанско биће у једној богочовечанској личности. Кроз

ц р к в е н о г
средњовековног
схватања апсолутне
лепоте.

(...) Схватање лепте Слова у наведеним примерима из српске књижевности, односно, функционалне речи литургијске химнографије и официјелне црквене мисли, одражава веома широку типологију стилова и изреченог теолошког монашко-аскетског схватања о Логосу – логосној перцепцији и акцепцији света. Основа онтолошке анализе схватања значаја Слова у епохи 15. века показује свувиталност христолошког поимања света у време

он дели судбину човека као микрокосмоса у свему осим у греху. Када се у свом апофатичком мишљењу определио да устврди да је Бог до те мере несазнањив по суштини, да је изван и изнад бића, Псеудо-Дионисије тај јаз између Творца и творевине превладава тиме што истиче да је познатљив кроз своје манифестације лепоте, доброте, бића и сл. Дакле, кроз манифестације, то јест енергије, по Псеудо-Дионисију, Бог се испољава онтолошки. Његова неразвијена христологија изузима га да буде патристички утемељивач онтологије Слова. Пошто се, према патристичком схватању и ортодоксном религијском веровању, Божанство преко друге ипостаси Сина оваплотило и постало и човек, основа за реалну, а не апстрактну религијску онтологију у византијској патристичкој је постављена. То јасно показују патристички списи, на пример већ коментарисана хомилија Атанасија Александријског, и други аутори, а за догматско учење Цркве најрелевантнија је била одлука Четвртог ваљенског сабора одржаног у Халкидону 451. године. Христолошки догмат се дефинисао тако што се наглашавало да је Исус Христос савршено исти по Божанству и савршено исти по човечанству, истински Бог и истински човек „из разумне душе и тела састављен“. Даље се каже да је „једносуштан нама по човечанству, по свему подобан нама осим по греху“. Доцније је Максим Исповедник у спору са монотелитима издиференцирао ову догматску одлуку допуном да је у Христу била присутна људска воља и енергија, јер би без тога његова људска природа била дефектна и незамислива.

утицаја ове по свему христолошке монашко-исихастичке мистике на српску културу и духовност. Заправо, учење о Слову, као апсолутној красоти, представља фактор згуснутог симбола целовитости у схватањима српских писаца, директно наслеђеним из византијске традиције и њима савремених схватања друге половине 14. века.

Основу српске средњовековне ортодоксне онтологије представљало је оваплоћено Слово, а органску целину чиниле су онтологија, гносеологија и естетика. Наиме, средњовековни систем мишљења није познавао

Српски писац Силуан јасно истиче централну позицију „Слова Божијег“ као образац теологије и сваке „богословске мисли“ која узводи ка апсолутној лепоти, „Бесконачној Божанској светлости“. И патријарх Данило Трећи истиче исту идеју, да је Слово образац, „превечно Слово“, које просветљава и озарује човека, до богпознања, светлости и лепоте Слова. Григорије Цамблук Бога назива „Добри (Красни) Владика“ Христос, истичући апсолутну лепоту у први план гносиса и естетичких схватања. (...) У првом плану средњовековног аскетски орјентисаног човека било је

Свети Григорије Палама, XIV век

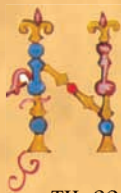
(...) Гносеолошка претпоставка средњовековног схватања је оностраност, то јест метафизика преласка „с оне стране света“, да би се свет оставио иза себе и биће центрирало ка Богу. Зато је, као што смо већ истакли, хришћански неоплатоничар Псеудо - Дионисије Ареопагит користио апофатички предлогак (над-, пре-), на пример пре-леп, пре-добар, Бог је над-биће и над-суштствен и тако даље, да би се преназишло искушење антропоморфизма у гносеологији.

(...)
Красота апсолутне лепоте Слова је вечна светлост, која се, како пише Григорије Палама, открила апостолима на Тавору. Вечни карактер Светотројичне светлости којом је био обасјан Христос у акту преображења није симболичка светлост, то јест лепота, која избија и нестаје. Како даље истиче Палама, таворска светлост којом је било обасјано Слово има парусијски карактер, то јест достојанство будућег другог доласка Христовог. Како даље пише вођа византијских исихаста Григорије Палама, уједно и нови синтетичар патристичке мистике нестворене светлости Слова, Христос ову светлост у Јеванђељу назива Царством Божијим. У овом свом учењу о вечном карактеру светлости, односно апсолутној лепоти вечног презента а не симбола, Григорије Палама се ослањао на схватања Псеудо-Дионисија и Василија Великог. (Палама се позива на следећа места: Матеј 16, 28; Марко 9, 1. Овде се светлост Христовог преображења повезује са есхатологијом.) Он следи мисао Псеудо-Дионисија да ће светлошћу Слова бити непрестано озарени подобни у бесконачне векове.

Преподобни Серафим Саровски

МЕС АНГЕЛСКИ МАДНИМА БОГА ЖИВОГА

а питање да ли ваља лечити се у болести Старац је одговорио: "Болест очишћује грехе. Међутим, поступај онако како ти воља твоја казује. Држи се средњега пута, и немој узимати на себе бремене које превазилази твоје снаге: пашћеш, и непријатељ ће ти се наругати. Ево шта ти ваља чинити: ако те други коре - ти немој корити; прогоне ли те - трпи; излажу ли те хули - обасипај их похвалама. Сам себе осуђуј, па те Бог неће осудити. Вољу своју покоравај Вољи Господњој. Никада немој ласкати људима. Старај се да познаш и добро и зло у своме бићу: блажен је човек коме је то знано. Љуби ближњега свога, јер је ближњи твоја плот. Будеш ли живео по телесном, и душу ћеш и тело погубити; а ако се по Божијем будеш управљао, спашћеш и једно и друго. Ти су подвизи већи од одлажења у Кијев на ходочашће".

На питање да ли ваља, ради одржавања свога статуса, улазити у трошкове који превазилазе оно што је неопходно и довољно, Старац је одговорио: "Свако нека чини како може. Најбоље је задовољавати се оним што Бог пошале. А човеку је довољно да има хлеба и воде".

На питање да ли угађање људима сме да угрози сагласност са вољом Божијом, Старац је одговорио: "Због те су љубави многи пропали. Ако неко не чини добро, значи да греши. Потребно је свакога волети, али понајвише Бога".

На питање о томе како ваља управљати онима који су нам потчињени, отац Серафим је одговорио: "Милостињом, олакшавањем бремена трудова, а не ранама. Напој, нахрани, праведан буди; ако Бог прашта, праштај и ти". И даље Старац казиваше: "Све што је узљубила и прихватила Света Црква, срцу хришћанина мора бити мило. Зато не заборављај на празничне дане, пребивај у уздржању, одлази у храм Божији, изузев када ти слабост то не допушта. Моли се за све: тиме ћеш много добра учинити. Прилажи свеће, вино и јелеј цркви. Милостиња ће ти велико добро учинити".

Запитан о девствености и браку, Старац каза: "И девственост је хвале достојна, и брак је од Бога благословен. Само непријатељ све у смућење доводи".

Наслов изворника: *Спасение в миру*, Москва, 1996,
Са руског: Ксенија Кончаревић

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДНСКЕ ЕПАРХИЈЕ

СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА

Црквени хор Светог Симеона Богопримца у Русији

Црквени хор Светог Симеона Богопримца из Смедеревске Паланке основан је 17. фебруара 1995. године. До сада је путовао у Пољску, где је учествовао на Данима православне црквене музике, Бугарску и Словенију. Благодарећи благослову епископа шумадиског Господина Јована и доброты покровитеља (Министарство вера Републике Србије, Општина Смедеревска Паланка и аутопревозник Ласта из Београда), паланачки хор је путовао у Русију, колевку хорског црквеног појања.

У Санкт Петербургу је од 3. до 8. августа 2007. године одржан пети по реду међународни фестивал хорске музике «Појушчи мир». Учешће на овом фестивалу узело је тридесет два хора из многих земаља света (САД, Тајван, Финска, Украјина, Француска, Италија, Летонија...). Једини хор из Србије био је хор из Смедеревске Паланке, који је петербуршкој публици представио српску духовну музику. Најзначајнији концерти су одржавани у православним храмовима, којих у Санкт Петербургу има пуно, и сви су изузетне лепоте. Наступи нашег хора били су веома посећени, а при помену Србије публика је увек реаговала бурним аплаузом, а неретко и сузама и изразима захвалности.

Фестивал је свечано отворен у петак, 3. августа, у цркви Светог Петра на Невском проспекту. Тада су се хорови представили публици са по једном композицијом. Наш хор је наступао седми по реду и извео је «Свјати Боже» из Литургије светог Јована Златоустог С. С. Мокрањца.

У суботу, 4. августа, одржан је концерт у свечаној сали Светотројичке Лавре. То је најзначајнији манастир у Санкт Петербургу. На улазу у његову порту налази се меморијално гробље на коме су сахрањени руски великани: Ломоносов, Чајковски, Достојевски... На концерту су изведене композиције Мокрањца, Кедрова, Архангелског и других. Међу многобројном публиком на концерту била је и

госпођа Светлана Вилић, диригент Првог београдског певачког друштва, иначе рођена Петербуржанка. Након концерта, хор је обишао храм Христа Спаситеља, кога називају Спас на Крови, јер је саграђен на месту где је убијен руски цар Александар Други.

Недеља, 5. август, била је слободан дан. Чланови паланачког хора су то искористили да оду на Свету Литургију. Наш водич, госпођица Јелисавета, одвела нас је у цркву Светог оца Николаја, где је Свету Литургију служио Његово високопреосвештенство митрополит санктпетербуршки Господин Владимир. Након Свете Литургије уприличено је упознавање са тамошњим црквеним хором, а остало слободно време чланови хора провели су у обиласку Петербурга, са неизоставним одласком у Ермитаж.

У понедељак, 6. августа, хор је посетио двораци Петра Великог «Петерхоф», који се простире уз обалу Балтичког мора и са чијег се врха пружа поглед на цео Фински залив. После тога, одржан је концерт у храму Успенија Пресвете Богородице. То је, уједно, био централни концерт хора Светог Симеона Богопримца из Смедеревске Паланке. Изведена су дела С. С. Мокрањца, А. Архангелског, А. Митровића и тд. Концерт је био веома запажен и наишао је на велики одзив публике, а свака композиција испраћена је повицима «браво» и «спасиба».

У уторак, 7. августа, чланови хора посетили су цркву Светих апостола Петра и Павла, у којој су похрањене мошти свете царске породице Романов. Истог дана, у петнаест часова, одржан је концерт у цркви Казањски Сабор, у центру града. На овом концерту хорови су изводили искључиво руску духовну музику, па је наш хор извео две композиције, Старосимоновску Херувик и Ниње отпушчајеш. У овом храму, на иконостасу, налази се чудотворна икона Казањске Мајке Божије, али чланови хора само су јој се поклонили, због огромног реда верника који су чекали да је целивају.

Среда, 8. август, био је последњи дан фестивала. Завршни концерт одржан је у Певачкој капели Светог Петра. Ова грађевина веома је значајна, јер су у њој изводили концерте познати руски композитори (М. И. Глинка, Д. Бортњански...), а ту наступа и најпознатији руски хор «Глинка». Паланачки хор извео је «Статију трећу» С. Мокрањца. Пре наступа у посету нашем хору, у предворју свечане сале, дошла је госпођа Ирина Болдишева, диригент дечијег црквеног хора при храму Владимирске иконе Мајке Божије, која је прошле године са својим хором боравила у Србији. Сазнавши да хор из Србије гостује у њеном граду, госпођа Ирина је, са неколицином чланова свог хора, донела прегршт поклона као дар братства њиховог храма.

На крају, домаћини су заблагодарили свим учесницима и пожелели им да још дуго прослављају име Божије својом духовном песмом и молитвом.

Иван Цветковић

ЛУЖНИЦЕ

Прослава Велике Госпојине

Храмовни празник Успења Пресвете Богородице у селу Лужницама и ове године прослављен је веома свечано. Мноштво верника сабрало се око своје заштитнице Пресвете Мајке Божије, да са својим најмилијима принесу најусрднију молитву оној која се удостојила да у својој утроби понесе Бога Логоса Господа Нашег Исуса Христа. Под Њеним крилом нашли су се сви они који су тог дана дошли да на Светој Литургији одпоју тропар у Њену част и да се помоле пред Њеним топлим и милим мајчинским ликом.

О значају Пресвете Богородице, њеном животу и улози у нашем спасењу говорио је парох чумићки отац Милан Томић: „Кад кажемо мајка онда пре свега мислимо на ону која је изнад свих мајки, на ону на коју све мајке треба да се угледају, поготово у данашњем времену када се појам материнства погрешно тумачи или му се не даје његов прави смисао и значај. Бити мајка значи угледати се на вечни идеал Мајке Божије Пресвете Богородице.“

На Литургији је началствовао протојереј-ставрофор Милан Борота уз саслужење пароха десимировачког протојереја Петра Манића, чумићког Милана Томића, грбичког Милана Петровића и ђакона при храму Свете Петке Мирољуба Миладиновића.

У поподневним часовима молитвену и духовну атмосферу украсио је долазак Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина Јована који је верном народу Шумадије донео свој архијерејски благослов. Дочекан од старешине храма оца Милована Мићића, свештенства и народа, Владика је, уз присуство архијерејског намесника крагујевачког Рајка Стефановића, архијерејског намесника лепничког Саве Арсенијевића, протојереја-ставрофора Милана Бороте, јереја чумићког Милана Томића и протонамесника Драгана Брашанца, пререзао славски колач. Честитајући храмовну славу свима, а нарочито овогодишњем колачару господину Горану Славковићу и његовој породици, Владика је, између осталог, рекао да је Пресвета Богородица Мајка рода људског, јер је родила нашег Спаситеља: „Она је наша посредница код Њеног и нашег Спаситеља и од нас врло мало тражи. А то је да мајке буду праве мајке, очеви буду прави очеви, деца да буду права деца. Без Њене помоћи тешко да се можемо одржати у овом времену. Сви смо позвани да као боголика створења испунимо своје назначење имајући више одговорности једни према другима, а нарочито према нашој деци која се трују на сваком кораку, препуштена сама себи. Зато је потребно имати здраву и стабилну породицу засновану на хришћанским начелима уз међусобно уважавање родитеља према деци и деце према родитељима. На жалост, данас имамо и таквих примера да поједини родитељи више пажње поклањају себи него својој деци која више времена проводе на улици него са својим ближњима. Никада не смемо заборавити да смо сви

деца Мајке Божије и да само Њеним молитвама од наше деце можемо направити праву Божију децу. А ту је Пресвета Богородица да нам помогне, да нас заштити, да нас стави под своје скуте и у своје крило. А крило Пресвете Богородице је толико велико да цео род људски може стати у њега.“

На крају је владика Јован похвалио оца Милована за његов дугогодишњи труд на њиви Господњој, удостојивши га чином протојереја, уз подстицај да своју пастирску службу из дана у дан надграђује научен примером нашег Врховног Пастира Господа Исуса Христа.

Културно уметничко друштво „Крагуј“ из Крагујевца, састављено од деце из Лужница и Пајазитова, на челу са господином Душком Јовановићем, игром и песмом је подсетило присутне на вредности које су изникле из српског народа и српске традиције, које су нам не тако давно наши преци оставили у аманет, а које ми тако мало чувамо.

Горан Мићућ, јереј

ЖАБАРЕ

*Молитвено прослављена
стотетрдесетпетогодишњица жабарске цркве*

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску Литургију у цркви Светог Преображења у Жабару, уз саслуживање свештенства Опленачког намесништва, у недељу 2. септембра.

Изградња цркве у Жабарима је отпочела у време друге владавине књаза Милоша Обреновића, а завршена је у време владавине Михаила Обреновића, 1862. године, када је и освештана. Књаз Милош је као плодове свог покајања одлучио да подигне цркве у Аранђеловцу, Горњем Милановцу и Жабарима. Он је желео да највећа од тих цркава буде изграђена у Аранђеловцу, а да два друга храма буду нешто мања, али је кнез лознички Теодор (иначе из Загорице) заменио планове аранђеловачке и жабарске цркве, што Милош није приметио, тако да је у Жабарима изграђена највећа црква, површине 438 метара квадратних, а висине 40 метра.

Жабарска црква је страдала у јаком земљотресу 1909. године, када се срушило кубе над олтаром и свод у броду цркве. Обнова је извршена наредне,

1910. године. Следећа обнова извршена је 1971. године. Црква је страдала још два пута. Једном од удара грома, на Бадњи дан 1998. године, а други пут од пожара који је 2001. године изазвао умно поремећени младић. Мештани су још једном започели обнову чишћењем икона и иконостаса, постављањем бакарног покривача на кубе и обнављањем фасаде.

Владика Јован је у својој беседи позвао присутне вернике да имају љубави једни према другима, јер ће у супротном бити без добрих дела, односно, без свадбеног руха у Царству небеском. Владика је позвао Жабарце да се угледају на своје претке како се не би постидели пред Господом. Некадашњи житељи Жабара су материјално били сиромашнији од садашњих, али су били богати вером, која их је чинила јаким, те су подигли овакав храм.

Мештани Жабара, видно задовољни и напојени Речју Божијом, испратили су свог владика са жељом да им ускоро поново дође.

Треба рећи и да се прота Тихомир потрудио да огради црквену порту и да испред улаза у цркву постави икону Светог Преображења, урађену у техници мозаика, која је дар господина Милована Урошевића из Тополе.

Тихомир Анђелковић, протојереј ставрофор

АРАНЂЕЛОВАЦ

Рукоположење у Петропавловском храму

У Петропавловском храму у Аранђеловцу, 3. септембра 2007. године, преосвећени епископ шумадијски Господин Јован рукоположио је апсолвента Богословског факултета СПЦ, ђакон Ивана Теодосића, из Аранђеловца, у чин презвитера. Са епископом Јованом су саслуживали свештеници Орашачког намесништва, и са радошћу честитали новом посленику на њиви Господњој, који ће бити постављен на Венчанску парохију у Орашачком намесништву. Владика Јован је у поуци коју је дао новорукоположеном свештенику посебно истакао величину и значај благослова који прима кроз свето рукоположење и замолио Ивана да тај благослов чува као зеницу ока до свог последњег даха. Живот пастира, по владичиним речима, треба да буде стално одрицање од себе зарад стада које му је поверено, уз јаку веру да Божанска благодат недостатке допуњује и немоћи људске исцељује. Такође је истакао значај самога рукоположења за цео народ, јер је то знак да Црква, као сабор народа окупљеног око предстојатеља, живи и расте. Благодат предата полагањем руку епископа преноси се и на верни народ, те је позвао Ивана да се моли за све присутне, а такође и народ да се моли Господу да утврди Ивана на путу којим је кренуо. На крају свете Литургије нови свештеник је поделио нафору верницима, који су тако примили благослов од њега. По завршеном богослужењу, владика, свештенство и окупљени народ су наставили заједничарење трпезом љубави у парохијском дому Петропавловске цркве.

Александар Миловановић, јереј

АРАНЂЕЛОВАЦ

Посета чланова Светог архијерејског синода СПЦ Петропавловском храму

Петропавловски храм у Аранђеловцу и његово свештенство по други пут су имали част да дочекају чланове Светог архијерејског синода СПЦ. У четвртак 6. септембра 2007. године, након одржане седнице у Младеновцу, где се на опоравку налази Светјешњи патријарх српски Господин Павле, чланови Синода су нашли времена да посете овај свети храм. Предвођени епископом шумадијским Јованом, у посети су били: високопреосвећени митрополит црногорско-приморски Амфилохије, преосвећени епископ жички Хризостом и преосвећени епископ бихаћко-петровачки Хризостом, као и секретар Синода протојереј-ставрофор Сава Јовић. Поклонивши се Часном престолу, архијереји су се потписали у свето Јеванђеље и разгледали унутрашњост храма. Након тога су обишли и црквену порту, похваливши лепоту и уређеност како цркве, тако и читавог комплекса Петропавловског храма. Не задржавајући се дуго, архијереји су благословили присутни народ и пошли да посете и Врбичку цркву у Аранђеловцу.

Александар Миловановић, јереј

БУКОВИК

Освећење новог парохијског дома

Верни народ је у понедељак 10. септембра 2007. године имао прилику и част да присуствује Светој архијерејској Литургији коју је служио његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован са свештенством Орашачког намесништва и града Лазаревца. Због великог броја окупљених верника и лепог времена, Света Литургија је служена у црквеној порти, поред храма Светог архангела Гаврила.

Окупљеним верницима обратио се владика Јован. У својој проповеди владика је тумачећи дневно Јеванђеље изузетно лепо и јасно објаснио да Света Литургија није обичан скуп људи већ заједница Неба и земље, заједничко дело људи и Бога. Нагласио је да све почиње Богом и да све добро долази од Бога, да је Бог домаћин света, али да су људи позвани и призвани да помогну Богу. А како помоћи Богу? Богу помажемо кроз врлине (искреност, љубав, веру, поштовање...), јер кроз њих поштујемо Бога, а кроз Бога и све људе. Да би задобили ове врлине потребна је жеља да будемо поучени Његовом науком, тј. да будемо Његови ученици. Људи јесу љубопитљиви, али често своју љубопитљивост погрешно усмеравају ка сектама, врачарима, оговарању ближњих, уместо ка Јеванђељу Христовом, Његовом животу и делима добрих људи. Наша размишљања треба да буду упућена ка Цркви, ка Царству Божијем, ка утврђењу наше вере, јер је вера основ и Христос од нас прво тражи веру. Кроз веру постају благотворни и лекови који нам се нуде у Цркви. А пројава наше излечености је живот у љубави у Богу, како каже свето Јеванђеље: *Ко у Богу стоји у љубави стоји*. Христос је и данас са нама и стално нам се у љубави нуди на Светој Литургији, а на нама је да очистимо срце и примимо Христа.

После одслужене Евхаристије владика Јован је са свештенством освештао просторије новоподигнутог парохијског дома у који ће се ускоро уселити други буковички парох Драган Нагулић.

Свештенство буковичког храма, протојереј Драгомир Кеџић и протонамесник Драган Нагулић, поводом овог значајног догађаја уприличили су свечани ручак за све присутне. Владика Јован је поделио архијерејске грамате Скупштини општине Аранђеловац, хотелу «Извор» АД Аранђеловац, Александру Вељовићу власнику фирме «Натшеп» из Аранђеловца, Савићу Нововићу, власнику фирме «Нововић» ДОО из Буковика, Милошу Беговићу, власнику фирме «Феромонт дизајн» из Аранђеловца, као највећим приложницима у изградњи парохијског дома. Затим је црквени одбор Буковичке цркве доделио захвалнице дародавцима и свима који су својим трудом свестрано помогли изградњу.

Милош Мијатовић

ЈАГЊИЛО

Света архијерејска Литургија

У недељу 16. септембра 2007. године његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован служио је Свету архијерејску Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у селу Јагњилу код Младеновца.

Епископ Јован је око осам часова и тридесет минута пристигао у порту храма Светих апостола Петра и Павла где су га дочекали свештеници архијерејског намесништва младеновачког и верни народ села Јагњила и околине. У литургијском сабрању са Његовим преосвештенством саслуживали су архијерејско намесник младеновачки протојереј-ставрофор Драгољуб Ракић, два ђакона и више свештеника архијерејског намесништва младеновачког. На Светој Литургији владика је надахнуто беседио о потреби и значају Свете Литургије.

Након Свете Литургије владика, свештеници и окупљени верници поделили су радост у заједничкој трпези љубави коју су припремили верници са својим парохом. На крају је преосвећени владика топло и срдечно испраћен од стране присутног свештенства и верника.

Радивоје Пауновић, протонамесник

ТОПОЛА

Прослављена храмовна слава

У петак, 21. септембра, у Карађорђевој цркви у Тополи, Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован служио је, уз саслуживање свештеника архијерејског намесништва Опленачког, црквеног хора и верног народа, Свету архијерејску Литургију поводом храмовне славе Рођења Пресвете Богородице.

На Светој Литургији беседио је протојереј Рајко Стефановић, који је истакао значај рођења Пресвете Богородице за цео хришћански род.

По завршеној Литургији владика Јован је доделио високо епархијско одликовање, Орден Војда Карађорђа, господину Будимиру Стаматовићу, који је својим прилогом помогао да се направи прелепа палионица свећа.

Како је овај дан и слава града Тополе, организована је свечана Литија која је прошла улицама града. Испред зграде Општине пререзан је славски колач који су припремили радници Општине заједно са председником Општине Топола господином Драганом Јовановићем.

Ове године колачар је био господин Милован Маринковић, док је за следећу годину спремање храмовне славе на себе преузео господин Будимир Стаматовић.

Градмир Милојевић, ђакон

БУКОВИК

Ликовна колонија "Петар Николајевић Молер"

Након једне и по деценије, Задужбинско друштво "Први српски устанак" најзад је остварило реализацију ликовне колоније *Војвода Петар Николајевић Молер*. Овај стваралачки подухват трајао је од 23. до 30. септембра 2007. године у храму Светог Арханђела Гаврила (познатији као Буковичка црква) у Аранђеловцу. У оквиру осмодневне колоније на тему *Свети ратници* стварало је техником мозаика петоро савремених "молера", Владимир Ђурић, Александар Мијајловић, Љиљана Ривић, Даница Јефтић-Шишовић и руководилац Владимир Скерлић. Тема је била усаглашена са духовном, али и устаничком традицијом и то у савременом контексту. Избор технике определиле су изванредне уметничке могућности мозаика, као и богатство општине Аранђеловац каменом и дугом традицијом његове обраде.

Име Петра Николајевића Молера, под чијим се окриљем утемељује ова ликовна колонија, везује се за личност која нам је познатија по својој војној и политичкој делатности у Првом и Другом српском устанку, него по сликарском стваралаштву. Међутим, према оценама наших угледних историчара уметности, Молерово дело данас представља веома значајан стваралачки допринос. Средином XX века дошло је до појачаног интересовања за уметност предустанничког и устаничког периода и расветљена је посебна важност сликарства овог раздобља које се може схватити као примаран феномен у целокупном развоју националне историје уметности новог доба.

Петар Николајевић Молер родио се у Бабиној Луци, близу Ваљева, око 1775. године. Његов стриц, боговађски архимандрит Хаџи Рувим Нешковић, чувени крсторезац и иконописац утицао је да се Петар орјентише ка сликарском позиву, а био је у могућности да му пружи и основна знања. Пресудно је била то што је својим искуством, насталим услед путовања и додира са разним уметничким делима, могао бити смерница за изградњу једне нове уметничке индивидуалности. По свом образовању Молер се разликовао од многих локалних мајстора. У традицији се памти да је као младић 1804. године "шарао конаке дахији Кучук-Алији", откуда му је, због "шарања соба", и остао надимак Молер. Његово се име везује за иконописачку школу у Докмиру, а на његово потоње сликарско усавршавање утицала је радионица карловачког сликара Стефана Гавриловића. У оба устанка храбро је војевао, те за краткога живота није успео да оствари обимније сликарско дело. Иако најшколованији и најбољи сликар устаничког доба ни на једном делу, осим на царским дверима из манастира Боговађе, није оставио свој потпис. Молеру се стога приписују радови у храмовима у Рабровици, Степањи, Боговађи, Гучи, Телијама, Крчмару, Дивцима, а за његово најзнатније остварење сматра се живописање Карађорђевог цркве у Тополи.

Благодарећи благослову Његовог преосвештенства епископа шумадијског Господина Јована и богоугодног свештенства, као и изванредном природном амбијенту у подножју Букуље, храм Светог Арханђела Гаврила био је, својим пространим конаком и бујном портом, идеално место за надахнут стваралачко-уметнички рад ликовне колоније *Петар Николајевић Молер*. Посебност амбијента чини и културно-историјски контекст овога храма који је својевремено био поприште предустанничких припрема, као и један од најзначајнијих духовних центара устаничке Србије. У њему је Господу служио прота буковички, Атанасије Антонијевић, који је у традицији остао гласовит као духовни отац Устанка и учврститељ устаничког морала.

Делатност колоније пратили су и одабрани културно-научни садржаји међу којима треба посебно истаћи учешће професора др Бранка Вујовића на промоцији књиге "Војвода Петар Николајевић Молер" аутора Велибора Берка Савића, затим

предавање мр Чедомиле Маринковић на тему Свети ратници, као и промоцију петог броја часописа «1804» Задужбинског друштва "Први српски устанак".

Циљ је да се овај стваралачко-уметнички подухват утемељи тако што ће се сваке године у Аранђеловцу или околини окупљати млади тален-

товани уметници из Србије и целог света који ће, на себи својствен начин, дати уметнички одговор на задату тему. Тематска одредница и техника ове колоније неће бити стално установљени већ би се из године у годину мењали. На тај начин окупљала би различите профиле уметника. У складу са називом *Петар Николајевић Молер* Задужбинско друштво "Први српски устанак" као организатор, тежи успостављању везе између традиције и новог где би учесници, на себи својствен начин, постали модерни промотери те везе, а самим тим савремени "молери", као наши овогодишњи учесници.

Тања Ивановић

СЕЛО КИЈЕВО КОД БАТОЧИНЕ

Обнова храма и повратак земних остатака оца Рафаила

Субота 29. септембар 2007. године, био је дан свеопште радости мештана села Кијева, надомак Баточине. Први разлог за славље је обнова храма Свете Тројице, која је данас после обнове, права лепотица и понос овога краја. А други разлог је повратак оца Рафаила Хиландарца у своје родно место и у своју обновљену задужбину, јер су његови посмртни остаци пренети из манастира Жиче, где је почивао од дана упокојења 5. марта 1937. године. Ова година је 70-то годишњица од његове смрти.

Свету архијерејску Литургију је служио Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован уз саслужење десет свештеника и једног ђакона.

Свечаност је почела дочеком епископа и посмртних остатака оца Рафаила. Мноштво народа у шпалери, омладина у народној ношњи и свештенство са својим епископом, допратили су до храма

оца Рафаила, чије су кости, након одслужене Свете Литургије положене у припремљену крипту у храму, где ће заједно са костима двадесеторо родољуба села Кијева, који своје животе положише за „крст часни и слободу златну“, чекати опште васкрсење.

У току Свете Литургије владика Јован се обратио верницима и мештанима Кијева и околине са пригодном беседом, осврнувши се и на живот архимандрита Рафаила Хиландарца (у свету Радосав, рођен 28. септембра 1886. године, у многочланој породици Проке и Анастасије (Насте) Стевановић). Епископ га назива „најзначајнијом и најзнаменитијом личношћу Баточине и околине и овог дела Шумадије, с краја 19. и на почетку 20. века“.

Епископ Јован је похвалио заслужне за обнову храма и црквене порте и заузимање око преноса посмртних остатака архимандрита Рафаила Хиландарца са Архијерејским граматама признања, а надлежног пароха, протојереја Радосава Петровића, правом ношења напрсног крста и звањем протојереј-ставрофор. Захвалност припада и Његовом преосвештенству епископу жичком Господину Хризостому на разумевању и благослову, као и архимандриту Герасиму Жичком, на заузимању да се отац Рафаило врати у своје родно Кијево.

На крају је за све присутне била припремљена трпеза љубави у организацији Управног одбора и надлежног свештеника проте Радета Петровића, пароха баточинског и опслуживача парохије у Кијеву.

МИРОСАЉЦИ

Света архијерејска Литургија

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован је у Недељу по Воздвижењу, 30. септембра 2007. године, уз саслуживање свештенства Колубарско-посавског намесништва и уз присуство великог броја верника, служио Свету архијерејску Литургију у храму Светог Николаја Чудотворца Мирликијског, у селу Миросалџи код Лазаревца.

Преосвећени владика је за време Свете Литургије удостојио чина протојереја тамошњег пароха, протонамесника Драгана Алића, а у чин ђакона рукоположио новог делатеља на њиви Господњој, свршеног богослова и студента теолошког факултета, Ненада Петровића. После прочитаног Светог Јеванђеља, епископ Јован се у веома надахнутој и исцрпној беседи, руковођен речима аве Јустина Поповића, да када говори о вечности не може да мисли на време, обратио својој присутној духовној деци, говорећи најпре о потреби страдања и ношења крста, без чега нема спасења и у Богу вечног живљења. Преосвећени је говорио и о Светој Литургији, као извору вечног битија, коју морамо разумети, и из које се што чешће требамо хранити животодавним тајнама, Телом и Крвљу Христовом, јер без тога не можемо бити достојни Христовог етоса и имена. Упозорио нас је и на појаву многих лажних "христоса", псеудоспаситеља и псеудоправедника, који лажно и гордељиво говоре како само они правилно разумеју Свету Литургију. Посебно је нагласио да онај ко не разуме Свету Литургију, не разуме ни

Цркву, као и да онај ко не зна шта је Црква, не зна ни шта је Света Литургија. Између осталог, владика нас је позвао да се што чешће у заједници љубави, светој Евхаристији, сабирамо, и да Светој Чаши, постом, молитвом и покајањем припремљени, што чешће приступамо, и тако лакше савлађујемо и разарамо силе сатанине, како је то богословствовао Свети Игњатије Антиохијски.

Нарочито је била значајна поука владике Јована упућена новопосвећеном слуги у винограду Господњем, у којој га је владика потсетио на узвишеност позива свештенослужитеља и на неопходност наоружавања смирењем, трпљењем и љубављу, како би спасавањем своје душе спасили и душе оних који су нам од Бога, на служење и чување, поверени. Нарочито је подвукао разлику између пастирског и најамничког етоса свештенослужитеља, уједно опомињући савест и будећи свест, не само новорукположеног, већ и свих нас крштених и за спасење свеколике твари одговорних, које смо, услед многих житејских брига и разних савремених искушења, у великој мери и недопустиво пренебрегли.

На крају Свете Литургије преосвећени владика је одликовао архијереском граматом признања за служне чланове локалне црквене заједнице, који су се посебно истакли својом несебичном љубављу у свеобухватној обнови свог парохијског храма и довршетку црквено-парохијског дома.

Након литургијског сабрања епископ Јован је са свештенством и верницима заједничарио у трпези љубави, као продуженој Светој Литургији, користећи и ту прилику да у многим тешким питањима и актуелним недоумицама поучи своју духовну децу.

јереј Жељко Ивковић

МАНАСТИР ПРЕРАДОВАЦ

Литургијска прослава манастирског патрона - светог Симона монаха

На дан када се Црква молитвено сећа и када прославља Светог Симона монаха, Првовенчаног краља Стефана који је храмовна слава нововаспостављеног манастира Прерадовца у Левчу, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету Литургију и пререзао је славски колач. Мноштво верника из Левча, Шумадије али и других крајева Србије, упркос хладном и кишовитом дану, походило је на дан славе ову светињу.

Епископ Јован, током проповеди на Литургији, ставио је верницима на душу да ова светиња, као и друге левачке богомоље, никада не буду празне, без активних учесника богослужбеног живота, јер Дух Свети се у нама може обновити само на богослужењима..

Млади верници из левачког краја припремили су за учеснике богат програм којим су показали да још нису заборављени стари српски обичаји.

Окупљање у манастиру Прерадовцу била је прилика да верници евоцирају велико поштовање које

свети Краљ, чије се мошти налазе у манастиру Студеници, има у српском народу. Било је речи и многим чудима и исцељењима која се и данас дешавају онима који са вером приступају његовим светим моштима.

Небојша Јаковљевић, ђакон

ТОПОЛА – ОПЛЕНАЦ

Парастос краљу Александру Карађорђевићу

И ове године, 9. октобра, на дан када је 1934. године у Марсеју убијен краљ Југославије Александар Карађорђевић, Црква се, литургијским сабрањем и парастосом, помолила за упокој душе

ове значајне историјске личности. Свету Литургију у задужбинском храму Светог великомученика Георгија на Опленцу служио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. Јован са свештенством Опленачког архијерејског намесништва. Певао је Црквени хор Оплепац. На молитвеном скупу учествовали су и многи угледници, представници дома Карађорђевића, државе, војске...

У беседи, током Свете Литургије, владика Јован је говорио о потреби да сваки искрени хришћанин очисти своје срце од оговарања и да такве мисли замени оним што је за човека најбитније, а то је љубав према Богу и љубав према ближњима...

Градмир Милојевић, ђакон

ЈЕЛОВИК

Света архијерејска Литургија

Ове године се навршило тачно двадесет година од када је један епископ шумадијски служио Свету архијерејску Литургију у храму Светог апостола Томе у Јеловику. Последњи пут то је учинио владика Сава (Вуковић) 1987. године. Двадесет година је овај свети храм чекао на архијерејско служење и предложење Светих Дарова, на пуноћу иконичности која се остварује, пре свега, у архијерејској Литургији. Поред канонске посете и архијерејске Литургије, епархијски архијереј Господин Јован је овом приликом, 19. октобра, на дан храмовне славе, извршио освећење новог иконостаса, израђеног

од венчачког белог мермера. Иконостас је израдио Михаило Милетић из Аранђеловца и подарио га храму у Јеловику. Такође, у току Свете Литургије, владика Јован је рукоположио ђакона Ненада Петровића у чин свештеника и том приликом назначио његово постављење на парохију у Селевцу, намесништво јасеничко. У својој беседи владика Јован је честитајући славу свима присутнима, нагласио да ово није само слава парохијског свештеника, домаћина или било којег појединца, већ свих оних који овде чине Цркву. Такође, наш архијереј је као и увек, упутио на литургијско заједничарење као једини прави начин остварења хришћанског идентитета, учествовања у истинитој заједници са Богом и пута ка спасењу. Осећало се да је беседа прилагођена овој црквеној заједници, јер је то управо и најизраженији проблем ове парохије.

Након резања славког колача, домаћин славе Драгомир Недељковић из Јеловика, позвао је присутне да узму учешће у заједничкој трпези, коју је благословио наш епископ.

Зоран Алексић, јереј

АРАНЂЕЛОВАЦ

Разговори о вери

Преосвећени епископ шумадијски Г. Јован, 21. октобра 2007. године, одржао је предавање у парохијском дому Петропавловске цркве у Аранђеловцу. Предавање је осмишљено као разговор верника са својим епископом. Овом приликом, владика Јован је благословио почетак одржавања серије предавања, која ће убудуће бити организована при Петропавловској цркви у Аранђеловцу. Пред пуном салом парохијског дома, владика је пожелио да се и при другим црквама организују предавања, као и да други предавачи окупљају народ и говоре о разним богословским и животним темама.

У уводној речи владика је истакао значај разговора међу људима, а посебно верника са својим свештеником, и то разговора «као свој са својима», јер ми то управо и јесмо - своји са својима, јер се сабирамо заједно на Светој Литургији око Онога који сабира небо и земљу. Свако од нас најбоље ће прићи Богу преко човека, тј. ако човека схватимо као икону Божију, ако га поштујемо као икону Божију,

јер поштујући њега ми поштујемо Онога који га је створио. Да је то тако, најбоље нам потврђује свети Јован Богослов када каже: „Како, човече, можеш да кажеш да волиш Бога кога не видиш, а мрзиш на брата кога видиш?“ Да би човек могао да се односи тако људски према другом човеку, он треба да познаје тог човека, треба да верује том човеку. Као што каже наш народ „ми у невере немамо вере“, тј. не верујемо ономе ко нема вере и ко не верује у нас. Јер, шта је вера? Није ништа друго него поверење! И кад постоји то обострано поверење, онда људи

просто изналазе решења за све. Онај ко има вере у Бога, он ће увек водити рачуна да не слаже брата, јер зна да ако превари брата, није преварио њега него је преварио Бога као свога створитеља и преварио је себе. Да би се човек поверио човеку, он треба да га упозна, а најбоље ћемо упознати човека по мери вере наше, тј. колико ми верујемо у Бога и колико верујемо у човека. И најбоље је када познање бива кроз веру, јер и Бога познајемо вером и кроз веру. Вером је све могуће, као што и Христос каже: „благо онима који не видеше а вероваше“ и „све је могуће ономе који има вере“. Где има вере, ту има и разговора; где нема вере, ту нема правих разговора. Где има вере, ту и савети помажу; где нема вере, ту ни савети не помажу. Зато је основ нашег живота вера; вера православна, вера наша светосавска.

Након владичине уводне речи, верници су постављали питања везана за духовни живот и човекову свакодневницу, као што су: да ли је мој непријатељ мој ближњи, како се сачувати од свакодневног негативног утицаја медија, како схватити то да нам Бог подари дете па га онда узме, како пронаћи духовника, о унутрашњој молитви и њеној примени... Владика се потрудио да на свако питање што разумљивије и детаљније одговори, тако да је у том дијалогу протекло скоро два сата.

На крају овог сабрања, свештенство је представило верницима „Апостолски весник“, часопис архијерејског намесништва орашачког, који је покренут са благословом епископа шумадијског Јована.

Александар Миловановић, јереј

ПОСЕТА ДЕЛЕГАЦИЈЕ ЧЕШКЕ И СЛОВАЧКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Делегација православних из Оломоуцко-Брњенске епархије Православне Цркве Чешких земаља и Словачке била је гост Саборне цркве у Крагујевцу од 4. до 10. августа 2007. године. Све је организовано по благослову епископа шумадијског Г. Јована и епископа оломоуцко-брњенског Г. Симеона (српског порекла по оцу који је био православни свештеник у Чехословачкој).

Чланови делегације били су свештеници Libor Raclavsky, Petr Kliment Koutny, Svatopluk Konstantin Ruška, и верници Eva Ludmila Zacharova, Jan Bajzik и Roman Nadič.

Православна Црква у Чехословачкој (данас у Чешким земљама и Словачкој) обновљена је 1921. године под јурисдикцијом Српске православне цркве. Патријарх Димитрије, уз саслуживање светог владике Николаја и митрополита Јосифа, је 1921. године у Београду хиротонисао потоњег светог мученика Горазда за епископа Чешко-моравског и Шлеског. У Подкарпатској Русији, која је такође била део Чехословачке, СПЦ је постављала Србе за епископе. Посебно су волели и поштовали епископа мукачевско-прјашевског (касније митрополита загребачког) Дамаскина Грданичког (по завршеној богословији, једно време предавао је музику у Првој крагујевачкој гимназији).

У нашим богословијама и на нашем богословском факултету, као стипендисти СПЦ, школовали су се многи Чеси и Подкарпатски Руси.

Немачки нацисти 1942. године убијају владика Горазда и многе тамошње свештенике, а преживеле одводе у логоре. После рата црквени живот се опорављао, али се умешала и политика, те је СПЦ 1946. године под присилом дозволила РПЦ да постави свог епископа, а 1948. је Чешку епархију предала под руску јурисдикцију. Чехословачка Православна Црква је 1951. године постала аутокефална. Свети мученик Горазд се слави 4. септембра.

Односи двеју сестринских цркава су добри, уз захвалност Мајци Цркви (СПЦ) за сваковрсну подршку и помоћ. Блаженопочивши владика Сава посебно је волео ову Цркву и често им је помагао. На пример, 1983. године је у Чехословачку слао наше свештенике Зарија Божовића и Станка Секулића са новоодштампаним минејима. Убеђени смо да је владика Сава својим посредничким молитвама био све време уз нас.

Наши гости су у Крагујевац стигли у суботу, 4. августа, увече.

У недељу, 5. августа, служили смо Свету Литургију у Саборној цркви у Крагујевцу, а затим и парастос убијеним Србима од злочиначке руке у Хрватској 1995. године. Посетили смо манастир Дивостин (осим Саборне цркве, и у Дивостину се налази фреска светог мученика Горазда) и Стару цркву у Крагујевцу. После вечерње службе у Саборној цркви вечерали смо заједно са владиком Јованом, свештеницима и одборницима Саборне цркве. Том приликом владика је одржао поучну проповед.

У понедељак, 6. августа, кренули смо на дводневно поклоничко путовање. Осим наших гостију, кренули су и неки наши свештеници, црквени одборници, октет "Свети Роман Мелод", део црквеног хора, вероучитељи, студенти и верници наше цркве. У Сопоћанима и Ђурђевим Ступовима братства су нас веома топло дочекала. Оца Либора је у Ђурђевим Ступовима посебно заинтересовала у

свету јединствена фреска Свете Тројице. Обишли смо и Петрову цркву где нас је дочекао отац Бошко. То је најстарија црква у СПЦ, у којој је крштен свети Симеон Мироточиви, а по предању и Свети Сава. У манастиру Градац дочекала нас је искушеница Јелена, која је на све оставила врло пријатан утисак. Касно увече, стигли смо у манастир Студеницу, где смо ноћили у новом конаку (подигнут је док је владика Јован био игуман манастира Студенице). Следећег јутра саслуживали смо игуману студе-

Драгин Мандеги - Распеће

ничком Тихону на Светој Литургији, а наш октет је певао. Било је лепо чути наше вернике, од којих су се неки и причестили, како на Литургији заједно изговарају Оче наш и Символ вере. Целивали смо и мошти које су нам отворене. Касније смо обишли и ризницу и трпезарију царске лавре. Игуман је за госте приредио и пријем и послужење. После Студенице обишли смо манастир Жичу, где нас је топло дочекао свештеник Милош. У вечерњим сатима наши гости дали су интервју за радио.

У среду, 8. августа, саслуживали смо са владиком Јованом у манастиру Петковици код Страгара. После сечења колача и славског ручка, владика је одвојио време да издвојено поразговара са гостима. Затим смо обишли нови и прелепи храм Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу. Оплепац је незаобилазан за све делегације које долазе у Шумадију. Обишли смо и цркву у Тополи и тамошње музеје.

У Крагујевцу је за госте из Моравске приређена вечера од стране црквеног одбора и свештеника Саборне цркве. Домаћин је био одборник Слободан Милутиновић са супругом.

У четвртак, 9. августа, гости су саслуживали са владиком Јованом у Станову на храмовној слави Светог Пантелејмона. После славског ручка обишли смо епархијски магацин кога води сваке хвале достојни господин Ненад Пантић. У Богословији је приређен сусрет са вероучитељима из Крагујевца где смо, уз превођење госпођице Вјере из канцеларије Јужноморавског региона, успешно представили начин извођења верске наставе код нас. У току вечери обишли смо стратиште у Шумарицама и тамошњи храм.

У петак, 10. августа, гости су од владике Јована узели благослов за повратак, обишли манастир Каменац, и заједно са диригентом господином Марком Нешићем и преводиоцем господином Душаном Вучковићем (који је као преводилац волонтерски провео уз госте све дане њихове посете) кренули за Београд. Храм Светог Саве је био врхунац посете. Црква Светог Марка, Саборна црква и књижаре богословске литературе, су последње што су наши гости видели пред повратак кући.

На наше госте највећи утисак су оставили наши људи, како клир, тако и верници, јер су их сви прихватили као своје најближе. Владика Јован им је посветио посебну пажњу и на служењима Литургија и за трпезама, стављајући их до себе и одвајајући своје драгоцене време за њих. Наш владика је и њиховом владици Симеону послао четири антиминса, и обећао још 15 када са Свете Горе стигну за нашу епархију посебно наручени прелепи антиминси.

Захваљујем владици Јовану. Захваљујем ректору Зорану Крстићу. Захваљујем старешини и братству Саборног храма у Крагујевцу. Захваљујем одборницима наше црквене општине и нашим верницима.

Најтоплије захваљујем свима вама који сте делима несебичне љубави себе уградили у живу Цркву.

Саша Антонијевић, јереј

Људе своје крстом својим чувај

Спаси, Господе, људе своје и благослови достојање своје,
победе царевима нашим над непријатељима даруј
и људе своје крстом својим чувај.

Оружје крсно давно се у борби јави
благочестивом цару Константину,
непобедива победа, због вере,
од њега дрхте противничке силе
он би вернима спасење и похвала Павлу.

*Октоих, у среду на јутрењу,
седилен, глас први*

Страдање претрпео си нас ради

Богу који у Египту поможе Мојсију,
и фараона са војском својом потопаи
победничку песму успојмо, јер се прослави.

Страдање претрпео си нас ради,
ти, природом Бестрасни,
и разапев се с разбојником,
власт змије зловне си умртвио, Слово,
и спасао си оне који ти се клањају.

Исток над истоком будући,
западу си одгурнутом, Исусе, дошао, нашој
природи;
распетог те гледајући, сунце светлост своје
сакри.

*Октоих, у петак на јутрењу, канон крсту,
песма прва, глас први*

ИКОНОСТАС

КАО ДУХОВНИ И КУЛТУРНИ ПЕЧАТ ПРАВОСЛАВНИХ ХРИШЋАНА

жељи да дијалог између заштитара споменичког наслеђа и православне Цркве учини конструктивнијим, како би се задовољила настојања и једних и других - заштитара да вредне црквене објекте очувају у што аутентичнијем облику, а теолога да црква и просторном симболиком, осим кроз Литургијски чин остане пре свега место заједнице верника са Царством Божијим - стручњаци Завода за заштиту споменика културе у Крагујевцу су од 31. маја до 2. јуна 2007. године организовали симпозијум на тему "Иконостас као духовни и културни печат православних хришћана". Стручна излагања, која су се на том скупу могла чути, а било је теолога, историчара уметности, архитектата, сликара-конзерватора, објављена су у *Зборнику радова*. Тако се дошло до полазишта, које би требало да буде основа будуће боље сарадње и разумевања, када су у питању послови заштите цркава и манастирских комплекса под заштитом државе.

Научни одбор

Текстови у *Зборнику радова* "Иконостас као духовни и кул-

турни печат православних хришћана", надовезују се један на други, систематично градећи целину неопходну за разумевање проблема односа према олтарским преградама данас. Архитекта професор др Милка Чанак Медић, позивајући се на историју развоја иконостаса, подсетила је на прве ниске олтарске преграде које се јављају у ранохришћанским базиликама у IV и V веку у Сирији и Халдеји, док је епископ браничевски Игнатије, изложио тезу о дијалектичком односу између Царства Божјег и царства земаљског као претпоставци за појаву олтарских преграда уопште. С обзиром да је свако време тражило своје и у смислу литургијске оправданости и у погледу актуелних стилова и начина градње, текстови архитектке мр Оливере Кандић и историчара уметности мр Оливера Томића, читаоце воде даље кроз историју иконостаса. У својим оп-

сежним студијама, поткрепљеним скицама реконструисаних иконостаса у Студеници, Сопоћанима, Жичи, Градцу, они се баве анализом градитељског поступка средњег века, у коме је изграђена већина споменика, чији су дотрајали иконостаси данас најчешћи разлог дилема, па и расправа у теолошким и заштитарским круговима. Средиште пажње даље се помера у Срем XVIII века, где са продором барока у новим и већим барокним грађевинама иконостаси постају најдекоративније целине храма, што условљава њихов раст у висину, како би се добило више простора за украшавање. Подручје тадашње

Закључци симпозијума:

1. На Симпозијуму је разматран развој литургијских обреда (и нови правци у њиховом развоју), као и са тим повезан проблем настанка и развоја олтарских преграда и познијих иконостаса.

2. Олтарске преграде које воде порекло из ранохришћанске црквене архитектуре дуго су коришћене у средњем веку. У подручју српске средњовековне државе примењиване су у неколико варијантних решења.

3. Оправдано је настојање конзерватора да црквене грађевине које рестаурирају што више приближе првобитним облицима укључујући и њихов литургијски мобилијар.

4. Пошто су олтарске преграде у средњовековним српским црквама типолошки различите, рестаурација првобитних олтарских преграда (када је то могуће) треба да се заснива на њиховим остацима.

5. Од средњовековних олтарских преграда даљим развојем настали су високи иконостаси. Уколико су иконостаси настали истовремено са црквом, и са њом чине интегралну целину, не би их требало измештати.

6. Учесници Симпозијума су се сложили да се високи иконостаси не могу замењивати олтарским преградама средњовековног типа у црквама из новог века, јер им стилски не одговарају и нарушавају јединственост њиховог унутрашњег простора.

7. У случајевима када у црквама новијег времена постављени иконостаси нису стилске целине, или немају уметничких вредности, могу бити уклоњени потпуно, или делимично уклопљени у нови иконостас. Одлука о решавању се мора донети комисијски, о сваком појединачном случају.

8. Тамо где се на нове иконостасе постављају нове иконе, а у цркви постоји старо зидно сликарство, нове иконе треба да буду са њима усклађене.

9. Тамо где је обнова олтарске преграде оправдана, пре уклањања високих иконостаса, морају се обезбедити адекватни простори за чување и излагање у оквиру манастирског комплекса.

СИМПОЗИЈУМ

ИКОНОСТАС

КАО ДУХОВНИ И КУЛТУРНИ ПЕЧАТ
ПРАВОСЛАВНИХ ХРИШЋАНА

Зборник радова

Крагујевац ■ 31.05 – 02.06.2007.

Карловачке митрополије, којим се бавила историчар уметности др Мирјана Лесек, даје највише примера вишеспратних иконостаса са сложеним иконографским репертоаром. О функцији иконостаса у теолошком смислу, говорили су на симпозијуму у Крагујевцу, а у зборнику оставили трага и теолози Силвана Хаџи Ђокић и протојереј-ставрофор Владимир Вукашиновић, који подсећа да су богослужења "дело целог сабрања", а не само клира, и да је управо питање учествовања верног народа у богослужењима Цркве, уско скопчано са врстом иконостаса који постоји у одређеном храму. Он се у свом излагању позива на Леонида Успенског, који захтева да се уклони или ревидира иконостас, повезује са настојањима да се обнови литургијски живот Цркве. Силвана Хаџи Ђокић такође сматра да се стотинама година уназад "девастира литургијска, духовна сврха свете евхаристије, да се она вековима не обнавља на прави, исконски начин - тако да повезује свештенослужитеље, свете и верне у једну, неразделјиву поворку".

Од случаја до случаја, у живој Цркви, различити су проблеми, различите околности, различите потребе. Анализе и набрајања искустава на терену и заштитарима и теолозима су послужили тек да би се извукао заједнички закључак да се право решење мора тражити у сваком појединачном случају, јер је сваки иконостас, сам по себи и у окружењу у коме се налази, непоновљив и јединствен. У том смислу, сви остали закључци који су усвојени на скупу у Крагујевцу, а затим објављени у овом зборнику, више су општа места, тј. смернице како приступити конкретном проблему. Захтеви за замену или ревитализацију иконостаса, стигли су Заводу за заштиту споменика културе у Крагујевцу из цркава у Драчи, Шаторњи, Каленићу. Приступањем тим пословима, поново ће се наћи на проби разумевање између заштитара и теолога. И једни и други тврде да су, после отвореног дијалога о типовима иконостаса, приближили ставове. Штавише, на промоцији овог Зборника у републичком Заводу за заштиту споменика културе у Београду, дошли су до тога да и о другим проблемима у вези са црквеном уметношћу, а посебно када је реч о осликавању нових и обнављања живописа у старим црквама, треба разговарати на овај начин. То би могла бити тема неког наредног симпозијума.

Маја Станковић

КЊИГЕ ИЗДАВАЧКЕ УСТАНОВЕ КАЛЕНИЋ У ГРАДСКИМ БИБЛИОТЕКАМА

акон запаженог учествовања на 52. Међународном сајму књига у Београду са најновијим издањима и другим црквеним предметима (иконе, крстови, кандила, молитвеници, бројанице...), Издавачка установа Шумадијске епархије Каленић добила је још једну потврду о успешности рада и заинтересованости шире културне јавности за њену делатност. Наиме, на конкурс Министарства кул-

туре Републике Србије за опремање и унапређење рада библиотеке Србије, односно за откуп публикација објављених 2006. године за библиотеке, изабране су три књиге *Каленића* у преко 800 примерака. Тако ће књиге Томаса Хопка *Православна вера I* и *Православна вера III* и Ксеније Кончаревић *Језик и православна духовност, студије из лингвистике и теологије језика*, које је Каленић објавио током 2006. године, бити откупљене средствима Министарства културе за градске библиотеке у Србији. Две књиге Томаса Хопка (друго, поновљено издање) у библиотеке отићи ће у по више од 300 примерака, док ће књига професорке Кончаревић о православној духовности и језику бити откупљена у 200 примерака.

Улазак ових значајних православних књига у све световне библиотеке у Србији (укупно их је 170, што значи да ће неке добити и по више примерака) потврђује већ изречену оцену стручне богословске јавности да су књиге *Каленића* од изузетног значаја за црквену мисију. Већина њих, и поред тога што задовољавају високе теолошко-научне критеријуме, прилагођене су и потребама обичног читаоца заинтересованог за актуелна питања Православне вере. За такву оцену добар пример су књиге угледног америчког православног теолога Т. Хопка. Реч је о најбољем православном катихизису на српском језику који се налази на списку обавезне литературе за припремање пријемног испита за Православни богословски факултет Београдског универзитета.

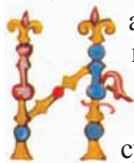
Пример успешног учешћа *Каленића*, као јединог издавача из наше помесне Цркве, на конкурс Министарства културе за откуп публикација за градске библиотеке, добија на значају и због тога што показује да је за црквено издаваштво заинтересована шира културна јавност. Дакле, добре православне књиге, ако се на прави начин представе, односно приближе потенцијалном читаоцу, што тренутно није случај, моћи ће да се штампају у много већим тиражима и да ефикасније врше своју мисију.

У Издавачкој установи Шумадијске епархије Каленић очекују да и две најновије књиге (Петрос Василиадис, *Lex orandi – литургијско богословље и литургијски препород* и Христо Јанарас, *Слобода морала*) наиђу на позитиван одјек, како међу стручњацима тако и у широј читалачкој публици.

Главни уредник издања крагујевачког *Каленића* је протојереј ставрофор др Зоран Крстић, доцент Православног богословског факултета у Београду и ректор крагујевачке богословије Светог Јована Златоустог. Већину књига са грчког и енглеског језика преводе еминентни познаваоци православне теолошке литературе С. Јакшић и Александар Ђаковац.

Н. Јованчевић

РАНОХРИШЋАНСКА УМЕТНОСТ НА ТЛУ СРБИЈЕ

ако су први хришћански мисионари дошли на наше тло у I веку, хришћанска уметност овде се може пратити тек од IV века, и то у великим градским центрима као што су Виминацијум, Сирмијум, Сингидунум и Наис.

Прва богослужбена места овдашњих хришћана биле су гробне цркве, које до данас нису сачуване или су само делимично сачуване, као нпр. црква гробница светих мученика Ермила и Стратоника у данашњој Гроцкој. Зна се да је постојала и гробна црква светих мученика Флора и Лавра из Улпијане. На жалост, сем остатака темеља ништа нам није остало тако да о сликарству ту не можемо рећи ништа.

Оно што нам је остало су фреске из гробница Виминацијума и Наиса, саркофази са иклесаним рељефима и надгробне плоче.

Живећи једни поред других, хришћани су узимали већ постојеће и конографске образце многобожаца дајући им хришћанско значење. Неки од њих су се задржали и до данашњег дана остали укорени код хришћана. Један од њих је и представа трачког коњаника¹ који је представљао обоженог претка а који је приказиван на многим саркофазима и надгробним стелама на овом простору. Касније су у виду трачког коњаника приказивани свети ратници, од којих је најпознатији свети Георгије који се и дан-данас приказује на коњу, како копљем пробада аждају.

У Виминацијуму постоји неколико изванредно исликаних гробница у фреско техници. То су препознатљиви, најраспрострањенији хришћански симболи: Христов монограм на плавој позадини са венцем и ловором, паунови као симболи немогућности пропадања, међу којима стоји путир као симбол свете тајне евхаристије. Гирланде које висе симболишу Рај.

Посебно је важно обратити пажњу на хришћанску гробницу која садржи две изузетне фреске. На источној страни је портрет жене која у руци држи лакримаријум.² Одећа на њој говори да је вероватно у питању период позног V или раног VI века, односно касни Рим или рана Византија. Невероват-

но леп израз лица говори о изванредној вештини уметника. На зиду окренутом ка западу је стојећа фигура младића обученог у хитон и хематион, који у рукама носи послужавник са хлебовима који симболишу свету тајну причешћа.

У низу осликаних гробница у Виминацијуму су и паганске гробнице јер су хришћани и пагани сахрањивани заједно у Виминацијуму. Обреди су вршени у појединим гробницама о чему сведоче излизани подови и сломљене светилке, али се са сигурношћу не може рећи да ли су то били хришћански обреди.³ Хришћанска богослужења често су се у првим вековима одржавала у гробницама јер су гробља, по римском закону, сматрана за света места.

У нишким некрополама пронађена је једна гробница са фигуралним представама. На источном зиду, код улаза, представљене су две фигуре, како се претпоставља, апостола Петра и Павла, а над улазом Христов монограм. На западном зиду, изнад нише, осликан је други Христов монограм, а лево и десно по једна фигура. Десна фигура је приказана у благосиљајућем ставу.

Друга, лева фигура, је са пруженим рукама, у ставу молитве према Христовом монограму, која тиме тражи милост за покојнике. Претпоставља се да је на тим фрескама приказ нишких епископа. Прикази рајских биљака, палми и винове лозе узети су из дуге античке прошлости, а реку живота овде замењује ограда.⁴

Поред многих симбола у раном хришћанству који се појављују и на нашим просторима, најпознатији је симбол „Добри пастир“. У време владавине династије Севера (III век), Добри пастир постаје централна фигура у Христовој симболици. На питање: „Зашто је Добри пастир као такав постао једини приказ Христа, све до Трулског сабора (692. год.) када је забрањено симболично приказивање Христа и приказивање какво ми данас знамо постало обавезно?“ Можемо одговорити: „Управо зато што је Христос као Добри пастир предсказан у Старом завету. Пророци Исаија, Јеремија и Језекиљ на више места говоре о Добром пастиру: «Као пастир

пашће стадо своје, у наручје своје сабраће јагањце, и у њедрима ће их носити, а доилице ће водити полако.“ (Исаија 4, 11).

Христос је код првих хришћана заиста доживљаван као пастир који храни, чува, проналази изгубљене и спасава овце своје. Апостоли такође свога учитеља

доживљавају као пастира чувара. У Новом завету небројено пута помиње се Добри пастир: „И друге овце имам које нису из овог тора и те ми ваља припитомити, и чуће глас мој и биће једно стадо и један пастир.“ (Јован 10,16)

Постоје три основна типа приказивања Доброг пастира:

Добри пастир стоји међу овцама, позивајући их раширеним рукама

Добри пастир седи и храни овце

Добри пастир који носи на леђима пронађену изгубљену овцу.

Прва представа најчешће се појављује у римским катакомбама и сликала се у самом врху таванице. Друга представа такође се најчешће налази у Италији и то од V века. Најпознатија је у Равени, у капели Гала Пластиције (424-425). „И даћу вам пастире по срцу својему, који ће вас пасти знањем и разумом“. (Јеремија 3,15)

Трећа представа појављује се у свим деловима царства. Она је најчешћа и код нас. Најпознатији је тзв. београдски „Јонин саркофаг“, где Христос излази из воде носећи овцу на леђима, спречивши да се она утопи. „И кад је нађе, метне је на рамена своја радујући се“. (Лука 15,5)

У грчко-римском свету скулптура младића са овцом на леђима, била је уобичајена у вртovima и фонтанама богатих Римљана и имала је потпуно другачије значење за пагане и хришћане.

Узевши све до сада у обзир, постаје нам јасно зашто се представа „Добри пастир“ најбоље примила у ранохришћанској уметности. Она је и претеча представи Пантократора која се појављује од IX века. Дубоко укореена представа Доброг пастира у свести првих хришћана све до Трулског сабора данас је потпуно заборављена као начин приказивања Христа. Велики део овог поглавља управо се односи на ову представу Христа, јер је била највише распрострањена и највише прихваћена. Први хришћани су заиста ишчекивали сусрет са добрим пастиром и самог Господа тако доживљавали.

Кипријан, за време гоњења под Децијем Трајаном (249-251) моли своју браћу хришћане да, када он умре, они обуку своје беле свечане хаљине и да поздраве радосно „Доброг пастира када преко облака опет неког враћа кући, а себи да пожелеле да буду исто тако брзо одведени.“⁴⁵

Владимир Скерлић
(одломак из рада
«Рано хришћанство на тлу Србије»)

Напомене :

1 Трачки бог, ловац, покојник, исцелитељ и др. Повезан је са култом мртвих. Петар Петровић „Ниш у античко доба“, Градина, 1976.

2 Lacrimarium-стаклена посудница у којој су се чувале сузе исплакване за претком.

3 Гордана Милошевић „Паганско и хришћанско у касно-античким гробницама у Србији“.

4 Гордана Милошевић „Паганско и хришћанско у касно-античким гробницама у Србији“.

5 Ф. Герке „Касна антика и рано хришћанство“, Братство и јединство, Нови Сад, 1973.

Дрво живота нам показа

Крста твог дрво, Христe Боже,
дрво живота нам показа, вернима твојим,
њиме сруши владоаца државе смрти,
оживео си нас, грехом умртвљене,
те кличемо ти: Благодатељу, свих Господе, слава ти.

Вољно осироте сиромаштва ради Адамова, Христe
Боже,
дошао си на земљу из Деве оваплоћен
и распеће прими
да нас ослободиш из ропства вражијег,
Господе, слава ти.

*Октоих, у среду на јутрењу,
стиховне стихире крсне, глас други*

Крст божанствени појемо

Непобедиво оружје,
утврђење вере,
крст божанствени појемо
и верно се поклањамо,
велико прибежиште,
похвалу хришћанима,
славу православнима
и спасење вернима.

Октоих, у среду, светилен крсту

СВЕДОЧАСТВО О СНИН ПОКАЈАЊА

При разлучењу душе од тела нећемо бити окривљени због тога што нисмо чинили чудеса, што нисмо богословствовали, што нисмо имали виђења, него ћемо, нема сумње, пред Богом одговор дати због тога што нисмо без престанка оплакивали грехе своје (преподобни Јован Лествичник)

Један филм, који већ неколико месеци кружи од руке до руке по нашим манастирима и међу верним народом, у последње време почео је да изазива контроверзе у нашој јавности. С друге стране, у самој Русији филм је изазвао незапамћено интересовање и добио чак шест филмских награда Златни орао, а затим и Гран при за најбољи филм, као и Златног витеза за најбољу мушку улогу (Петар Мамонов), на Шеснаестом међународном филмском фестивалу Златни витез, 2007. године. То је веома необична појава, која нас је навела да јој покло- нимо одређену пажњу. О чему се, заправо, ради?

За оне који не знају, треба рећи да је реч о играном филму «Острво», руског редитеља Павела Лунгина, који је снимљен 2006. године, када је и прика- зан на Венецијанском филмском фестивалу.

уметничким средствима пројављује и осведочава православни етос (или макар један његов аспект), односно истина о аутентичном православном човеку.

Радња филма је веома једноставна. Човек за време Другог светског рата почини тежак грех, који изазове потрес у његовом бићу. Божијим промислом, он доспе у манастир, у коме и остане, и почне да живи покајничким животом. Временом постане монах (у филму отац Анатолије – кога задивљујуће, и заиста необјашњиво уверљиво, глуми Петар Мамонов), обдарен даровима ванредног, светачког смирења, усрдне молитве, плача и прозорљивости. Али оно на чему се у филму инсистира нису натприродни дарови и чуда, већ покајање, које се, у складу са светоотачком аскетском мишљу, доживљава као најважније подвижничко дело. Монах Анатолије

за површно људско око живи у крајњој немаштини и у потпуном лишавању. Одбојност коју изазива његова појава допуњава и наизглед «ненормално понашање», тј. јуродивост (а то је «ослобођење себе од биолошког и психолошког ега, од пропадљивости и смрти», како каже Христо Јанарас у књизи «Слобода морала»). Али, проводећи живот у покајању и поништавању свог ега, овај подвижник у себи отвара простор за присуство Божије благодати, која обнавља његову личност.

Што се тиче других ликова, треба рећи да су и они веома добро драматуршки обрађени и одглумљени (нарочито се то односи на лик Игумана и на лик оца Јова), тако да филм заиста успева да оствари посебну врсту аутентичности, која је повремено чак и потресна. Ако се томе дода одлична, ауторска режија

која је на високом уметничком нивоу (примедба да филм имитира остварења Тарковског не стоји, и пре сведочи о неразумевању оних који те тврђе износе, него о самом филму), висока продукција, квалитетна камера и заиста изврсна фотографија, као и изненађујуће добар превод на српски језик, повољан утисак који изазива ово остварење је потпун.

Иначе, редитељ Павел Лунгин, рођен 1947. године, снима игране и документарне филмове у Русији

За ово остварење први пут сам чуо од једне монахиње, у чији суд имам велико поверење, која ми је рекла да је реч о православном филму. Затим сам чуо и друге гласове који су говорили да су Руси снимили православни филм. Прво што сам помислио било је: Како је уопште могуће рећи за неки филм да је православан? И шта то треба да значи? Наравно, филм није личност, па да може бити православан или неправославан. Моји пријатељи су заправо говорили да се кроз ово филмско остварење

и Француској, у којој живи од 1990. године. Писац сценарија за «Острво» је Димитриј Соболев, којем је ово дело дипломски рад на Институту за филм у Москви. Носилац главне улоге, глумац Петар Мамонов, је веома занимљива личност. Он је био рок музичар и композитор (свирао у рок групи «Звуки му», чији је један од албума продуцирао познати рок продуцент Брајан Ино), а крстио се и постао православни хришћанин 1990. године.

Постоје уметничка дела која својом духовном дубином и естетским вредностима високо одскачу од уобичајене продукције. Могуће је, и било је примера, упркос духу времена и општим цивилизацијским токовима, да се кроз уметничко дело пројави део аутентичне хришћанске истине, али није ми познато да је то, пре филма «Острво», у филмској уметности некоме успело у овој мери и на овај начин (можда су најдаље отишли Робер Бресон и Андреј Тарковски у филмовима «Дневник сеоског свештеника» и «Рубљов»).

У сваком случају, пред нама је филм који убедљиво и потресно сведочи о сили покајања, али и даје наду да филмска уметност у значајној мери може бити отворена за аутентично уметничко изражавање православног етоса.

Што се тиче ропства, страха или мржње (види Културни додатак, Политика, 12. мај 2007. године), од њих, у овом филму, једноставно нема ни трага. Када прочитам речи: «Духовништво које има претензију на власт над људским душама претвара слободу у ропство, а љубав у страх или мржњу», запитам се да ли сам гледао исти филм као и потписник ове «критике». Да будемо јасни до краја – овај коментар о лажном духовништву и његовим плодовима је потпуно тачан, али се ни по чему не дотиче односа приказаних у овом филму. С друге стране, примедба која се исто тако може чути, да у

филму нема «литургије» и «литургијског етоса», у извесној мери јесте тачна. Заиста, Свете Литургије (упркос појединих сцена богослужења и сталног инсистирања оца Анатолија на причешћивању оних којима је Бог помогао преко његове молитве – дечак и кћерка адмирала Тихона), нема на наглашен начин, али из самог филма видимо да је очигледна намера аутора да у први план истакне покајање и његове благодатне плодове, у чему су, по мом мишљењу, у доброј мери и успели. Уосталом, ни код Достојевског нема у експлицитној форми Свете Литургије, па никоме озбиљном не пада на памет да спори чињеницу да је овај велики писац књижевним средствима успео да изрази аутентичну истину о православном човеку и његовом благодарственом (евхаристијском) односу према Богу. Узгред речено, велико је питање како је уопште могуће директно приказати «литургијски етос» филмским средствима, а при том не остати само на приказивању спољашњих литургијских радњи. Ако би у томе успели, онда би такав филм постао иконичан и литругичан, тј. онда би својим специфичним оптичким феноменима сведочио о есхатону.

Наравно, очекивати да један филм, ма ко да га је снимео, пружи својим гледаоцима увид у пуноћу Православља, најблаже речено је неозбиљно. Ово је уметничко дело, и од њега не треба очекивати да буде уџбеник катихизиса или идеолошки памфлет.

Мислим да је занимљиво чути шта о филму каже његов продуцент, Сергеј Шумаков: «Овај филм није путоказ о тражењу Бога. Тога овде нема, јер је већ све дато. То је оно што га разликује од европског такозваног духовног филма. Европски филм представља покушај да се нађе духовни идентитет у компликованом савременом свету, али питање вере остаје неразјашњено. У нашем случају нема таквог питања. Парадокс овог филма, по мом мишљењу, лежи баш у овој чињеници... Овај филм органично прихвата позицију човека коме питање вере више није питање. Он је верник. И тачка.»

На крају овог кратког приказа подсетимо се речи светог Јована Дамаскина да православна уметност не прави слике у славу демона, које се, на моју радост, могу применити и на филм «Острво».

*Никола
Миловић,
протојереј*

КА ЈЕДНОЈ ЛИТУРГИЈНОЈ УМЕТНОСТИ

Живопис, годишњак Академије Српске православне Цркве за уметност и конзервацију

Ж И В О П И С
годишњак Академије Српске православне Цркве
за уметност и конзервацију, година 1, Београд 2007.

ПРЕДРАГ РИСТИЋ - ДРАГАН И МАРКОВИЋ - МИРОСЛАВ СТАНОЈЛОВИЋ
ДАВИД ПЕРОВИЋ - ГОРАН ЈАНИЋИЈЕВИЋ - ТОДОР МИТРОВИЋ
АЛЕКСАНДРА КУЧЕКОВИЋ - ЖЕЛЈКА ЂУРИЋА - ИВИЦА ЧАИРОВИЋА

Београд, 2007

ећ дужи низ година постојање једног озбиљног, стручног часописа који би се бавио црквеном, литургијском уметношћу, насушна је потреба наше Цркве. Академија СПЦ за уметност и конзервацију у последњих годину дана издавањем једног оваквог часописа, као и недавном организацијом међународног симпозијума на тему теологије иконе, надишла је своју основну едукативну делатност и упустила се у озбиљније научно деловање, а што је такође у опису посла једне озбиљне високошколске установе.

Часопис који се налази пред нама је озбиљна научно-уметничка публикација која на преко две стотине страна доноси велики број одличних и стручних текстова. Број отварају два рада монаха др Давида Перовића: *Увид у естетске категорије* и *Христос на уметничким академијама*, следи текст мр Александре Кучековић: *Историјски контексти промена у српском сликарству XXVIII и XIX века*, те по два

текста Горана Јанићијевића: *Сенка и икона истине* и *Зидно сликарство гробница Vitinasiuta-a*, и јереја Жељка Ђурића: *Света Тројица као прототип Свете литургије* и *Догматски карактер Синодика у недељу православља из 843. године*. Сви предходни текстови чине први део часописа који је назван **Иконично**. Други део овог броја под називом **У Жиж** отвара одличан текст мр Тодора Митровића: *О канону у црквеном сликарству*, а следе му мр Мирослав Станојловић са радом: *О чишћењу фреске Свети Сава у Милешеву*, и др Предраг Ристић: *Шта је то Мадуродам?* Трећи део зове се **Годови** и чине га радови др Драгана М. Марковића: *Комплементарност физичкохемијских метода за одређивање старости предмета са дендохронолошким методом* и монаха др Давида Перовића: *Мисионарска репортажа*. Текст Ивице Чаировића: *Историјат Академије* чини последње поглавље часописа под називом **Из живота академије**. У ликовним прилозима на осам колорних страна можемо се упознати са радовима студената академије.

Ми православни смо у великој мери изгубили живи контакт са својим ликовним предањем, и без обзира што се на насловној страни малте не сваке публикације која жели нашу културу представити другима налази милешевски анђео на гробу Господњем, и без обзира што смо донекле свесни чињенице да је средњовековна уметност управо оно најбоље из српске историје, литургијски контекст те уметности био је заборављен стотинама година уназад. Данас, у времену литургијске обнове и ревитализације црквеног живота, када се и тој литургијској слици враћамо на литургијски начин, много нам тога остаје нејасно и морамо да водимо научне расправе, да преиспитујемо и да истражујемо своје богато наслеђе, али и нове путеве у уметности који се орган-

ски надовезују на живо предање Цркве. Текућа година нам је донела велики број радова и књига које се баве теологијом иконе, што преведених што писаних на нашем језику. Надамо се да ће се та пракса наставити у будућности, а да ће Академија СПЦ за уметност и конзервацију имати водећу улогу у томе, како у издавању часописа и књига са овом тематиком тако и у организовању научно-уметничких скупова и симпозијума. У том се смислу унапред радујемо следећем броју *Живописа* као и најављеном зборнику са напред поменутог симпозијума о теологији иконе.

Свођење уметности, и расправе о уметности, на искључиво академски, рационални и рационалистички ниво, немогуће је. Међутим, наша слабост и непознавање сопствене традиције намећу нам и вођење таквих расправа и истраживања, не би ли се стваралачки сусрели са сопственим предањем и евентуал-

но, ако би нам Бог дао, створили за будућност културни модел укорењен у Литургији и примерен свету и времену у коме живимо, а какав смо некад имали.

Дејан Манделић

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. августа до 15. октобра 2007. године:

Осветити:

Темеље за нови парохијски дом при храму Сабора светих Срба у Степојевцу;

Нови иконостас и фреско живопис храма Светог Симона монаха манастира Прерадовца;

Новоподигнути споменик кнегињи Милицы у Јагодини;

Капелу за паљење свећа храма Преподобног Романа у Мајуру;

Ново звоно за храм Свете Петке манастира Петковице;

Рукоположити:

Душана Мучибабића, дипломираног теолога, у чин ђакона 26. августа 2007. године у Благовештенском храму манастира Дивостина, у чин презвитера 28. августа 2007. године у храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;

Ивана Теодосића, апсолвента Православног богословског факултета, у чин ђакона 1. септембра 2007. године у храму Светог Јована Златоустог крагујевачке богословије, у чин презвитера 3. септембра 2007. године у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу;

Александра Лукића, свршеног ученика богословије, у чин ђакона 14. септембра 2007. године у Светоархангелском храму манастира Тресије, у чин презвитера 14. октобра 2007. године у храму Светог Саве у Барајеву;

Ненада Петровића, апсолвента Православног богословског факултета, у чин ђакона 30. септембра 2007. године у храму Светога оца Николаја у Миросаљцима.

Рукопроизвести у чин чтеца:

Милоша Мијатовића из Аранђеловца, студента Православног богословског факултета.

Одликовати:

Орденом Светог Симеона Мироточивог

Господина Радослава Миленковића из Мајура, власника предузећа *Металка*;

Предузеће *Електровод* из Београда.

Орденом Војска Карађорђа

Господина Будимира Стаматовића из Тополе, власника предузећа *Стара варош*.

Правом ношења напрсног крста

Протојереја Милутина Поповића, умировљеног пароха у Поточцу;

Протојереја Радосава Петровића, пароха Друге парохије у Баточини.

Чином протопрезвитера

Протонамесника Милована Мићића, пароха у Лужницама;

Протонамесника Драгана Алића, пароха у Миросаљцима.

Архијерејском граматом захвалности

Драгана Петковића из Мајура;

Др Перу Крупеза из Чачка.

Архијерејском граматом признања

Мирослава Павловића из Дудовице;

Драгана Јовановића из Тополе;

Александра Вељовића из Аранђеловца;

Милоша Беговића из Аранђеловца;

Савића Нововића из Буковика;

Скупштину општине Аранђеловац;

Компанију Хотел *Извор А. Д.* из Аранђеловца;

Црквену општину у Кијеву;

Драгана Јанковића из Кијева;

Драгана Милојевића из Кијева;

Радишу Милошевића из Кијева;

Живка Вуловића из Кијева;

Предрага Аранђеловића из Кијева;

Милашина Милановића из Кијева;

Драгана Радаковића из Обилића;

Миломира Давидовића из Барајева.

Поделити благослов за искушеништво:

Негосави Мијаиловић у Благовештенској обитељи манастира Дивостина;

Радојку Мијатовићу у Светониколајевској обитељи манастира Јошанице.

Преместити по потреби службе:

Протонамесника Видоја Рајића, привременог пароха Прве парохије у Селевцу, за привременог пароха Прве парохије у Лапову;

Протонамесника Сашу Огњановића, привременог пароха у Поточцу, за привременог пароха Друге парохије у Белошевцу – Крагујевац;

Јереја Радована Газдића, привременог пароха у Влачки, за привременог пароха у Поточцу;

Јереја Срећка Зечевића, привременог пароха Осме крагујевачке парохије при Саборној цркви, за привременог пароха Прве крагујевачке парохије при Саборној цркви;

Јереја Дејана Петровића, привременог пароха Пете крагујевачке парохије при Саборној цркви, за привременог пароха у Влачки;

Протонамесника Ђорђа Марјановића, привременог пароха у Боњанима, за привременог пароха у Обрежу;

Протојереја ставрофора Животу Марковића, старешину храма Светога Саве на Аеродрому – Крагујевац, за привременог пароха у Десимировцу.

Поставити:

Протонамесника Видоја Рајића, пароха Прве парохије у Лапову, за старешину храма Свете Петке у Лапову;

Новорукоположеног јеромонаха Луку (Милошевића), за сабрата манастира Светог Луке у Бошњанима;

Новорукоположеног јереја Душана Мучибабића, за привременог пароха Осме крагујевачке парохије при Саборној цркви;

Новорукоположеног јереја Ивана Теодосића, за привременог пароха у Венчанима;

Јереја Ненада Марковића, привременог пароха Друге светосавске парохије у Крагујевцу, за вршиоца дужности старешине храма Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац;

Протојереја Драгана Васиљевића, привременог пароха Прве светосавске парохије у Крагујевцу, за секретара Црквене општине храма Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац;

Јереја Дејана Ђорђевића, привременог пароха Треће аеродромске парохије у Крагујевцу, за благајника Црквене општине храма Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац;

Новорукоположеног јереја Александра Лукића, за привременог пароха у Бошњанима.

Поверити у опслуживање:

Протонамеснику Драгану Милутиновићу, привременом пароху Друге парохије у Селевцу, упражњену Прву парохију у Селевцу;

Протојереју Томиславу Гајићу, умировљеном пароху Треће парохије у Варварину, упражњену Трећу парохију у Варварину.

Разрешити:

Протонамесника Видоја Рајића, привременог пароха Прве парохије у Селевцу, даље дужности привременог пароха Прве парохије у Селевцу;

Протонамесника Сашу Огњановића, привременог пароха у Поточцу, даље дужности привременог пароха у Поточцу;

Јереја Радована Газдића, привременог пароха у Влакчи, даље дужности привременог пароха у Влакчи;

Јереја Срећка Зечевића, привременог пароха Осме крагујевачке парохије при Саборној цркви, даље дужности привременог пароха Осме крагујевачке парохије при Саборној цркви у Крагујевцу;

Јереја Милана Матића, привременог пароха у Јунковцу, даље дужности опслуживања парохије у Венчанима;

Јереја Слободана Раковића, привременог пароха у Раниловићу, даље дужности опслуживања парохије у Венчанима;

Протонамесника Ђорђа Марјановића, привременог пароха у Бошњанима, даље дужности привременог пароха у Бошњанима;

Јереја Дејана Петровића, привременог пароха Пете крагујевачке парохије при Саборној цркви, даље дужности пароха Пете крагујевачке парохије при Саборној цркви;

Протојереја ставрофора Животу Марковића, старешину храма Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац, даље дужности старешине храма Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац;

Јереја Ненада Марковића, привременог пароха Друге светосавске парохије у Крагујевцу, даље дужности секретара Црквене општине при храму Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац;

Протојереја Драгана Васиљевића, привременог пароха Прве светосавске парохије у Крагујевцу, даље дужности благајника Црквене општине при храму Светог Саве на Аеродрому – Крагујевац.

Примити у свезу клира:

Господина Душана Мучибабића, из свезе клира Епархије захумско-херцеговачке;

Јеромонаха Серафима (Тошића), из свезе клира Епархије браничевске;

Монахињу Магдалину (Варнужу), из свезе клира Епархије банатске.

Казнити:

Опоменом

Јереја Милана Живановића, привременог пароха Ђурицелско-драгобраћског – Крагујевац.

Поделити канонски отпуст:

Војиславу Ивановићу, студентау Православног богословског факултета, за свезу клира Епархије рашко-призренске.

Поделити благослова за упис на Православни богословски факултет:

Јереју Душану Надрљанском, привременом пароху у Кусадку;

Господину Александру Лукићу из Рипња;

Господину Марку Јокановићу из Барича;

Господину Зорану Стевановићу из Мале Иванче;

Јереју Ивану Цветковићу, привременом пароху у Дубокој;

Госпођи Ирени Баћић из Крагујевца;

Господину Милошу Крстовићу из Крагујевца;

Господину Ненаду Катићу из Рогаче;

Господину Ненаду Божиновићу из Крагујевца;

Протонамеснику Саши Огњановићу, привременом пароху Друге белошевачке парохије у Крагујевцу;

Јереју Дејану Ђорђевићу, привременом пароху Треће светосавске парохије у Крагујевцу;

Госпођи Милеви Радовић-Пушоњић из Крагујевца;

Госпођици Оливери Петровић из Јагодине.

Поделити благослов за упис на Академију за уметност и конзервацију:

Господину Бојану Јуришићу из Мељака

Поделити благослов за упис на постдипломске студије:

Господину Мирку Савићу из Смедеревске Паланке;

Господину Милошу Митровићу из Баточине.

Поделити благослов за упис на Филолошки факултет:

Јеромонаху Јустину (Годићу), настојатељу манастира Саринца.

Пензионисати:

Протојереја Томислава Гајића, привременог пароха Треће парохије у Варварину;

Протојереја ставрофора Слободана Станојевића, привременог пароха у Обрежу;

Протојереја Петра Манића, привременог пароха у Десимировцу.

СЛУЖЕЊА, ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

од 1. августа до 30. септембра 2007. године

АВГУСТ

1. август 2007:

Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

2. август 2007 – Свети Илија:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог пророка Илије у Гарашима и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио протојереја Љубомира Радића, пароха белешевачког, поводом крсне славе.

3. август 2007:

Рад у Епархијској канцеларији;

Служио вечерње у Старој цркви у Крагујевцу и обишао текуће грађевинске радове.

4. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Драчи и пререзао славски колач поводом храмовне славе манастирске капеле посвећене Светој Марији Магдалини;

Посети сестринство манастира Прерадовца;

Примио у манастиру Каленићу министра вера Владе Републике Србије г. Радомира Наумова.

5. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Саве на Липару, у Трбушници код Лазаревца;

Венчао у храму Светог пророка Илије у Гарашима Божидара и Катарину.

7. август 2007:

Посетио општину Барајево ради договора поводом одређивања места за капеле и гробља на територији општине;

Посетио село Борак и одредио место за подизање нове цркве;

Посетио Конатице ради надгледања радова на живописању цркве Светог апостола Томе;

Примио директора компаније *Гоша* из С. Паланке Мирослава Војиновића, Зорана Машинца и Ђорђа Вранића из Краљева.

8. август 2007 – Преподобномученица Параскева:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Петковици, уз саслуживање православних свештеника из Републике Чешке и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

9. август 2007 – Свети Пантелејмон:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Пантелејмона у Станову – Крагујевац и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

10. август 2007:

Примио делегацију православних свештеника и верника из Републике Чешке;

У цркви Светог Димитрија у Лазаревцу крстио малог Михаила, унука Дргана Томића, директора РЕИК-а *Колубара*;

Састао се у Београду са Матом Минићем и Новицом Јевтићем.

11. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Свете Петке у Петки код Лазаревца.

12. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог великомученика Георгија у Рабровцу и осветио темеље за парохијски дом;

Посетио Јагњило ради надгледања радова на манастирском конаку;

Примио у манастиру Каленићу Владимира Давидовића који му је уручио издање *Никољског јаванђеља*.

13. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу;

Примио архитекте, инжењере и представнике надзорног органа који су ангажовани на подизању Владичанског двора у Крагујевцу.

14. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

15. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Никоље у Шаторњи и пререзао славски колач поводом храмовне славе манастирске капеле посвећене Преносу моштију светог архијакона Стефана.

16. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог великомученика Георгија на Опленцу поводом 86. године од смрти краља Петра I Карађорђевића;

Посетио манастир Ралетинац ради надгледања радова на манастирској цркви.

17. август 2007:

Разговор са кандидатима за рукоположење у свештенички чин.

18. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Драчи и причестио сестринство;

Служио бденије у манастиру Благовештење Рудничко.

19. август 2007 – Преображење:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Благовештење Рудничко.

20. август 2007:

Примио чланове редакције Епархијског часописа *Каленић* и дао интервју поводом петогодишњице на трону епископа шумадијских;

Примио архимандрита Алексеја, настојатеља манастира Светог Луке у Бошњанима;

Посетио цркву на Варошком гробљу у Крагујевцу ради надгледања радова.

21. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Пантелејмона у Станову – Крагујевац;

Примио епископа зворничко-тузланског Г. Василија.

22. август 2007:

Са игуманијом манастира Грнчарице Нектаријом изабрао у Параћину светилке за манастирски конак.

23. август 2007:

Посетио у Влади Србије, са архимандритом Алексејем и свештеницима Милијом Живанчевићем и Војиславом Одавићем, министра за инфраструктуру Владимира Илића.

24. август 2007:

Приједи у Патријаршији СПЦ.

25. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Ралетинцу и исповедио сестринство овог манастира и братства манастира Денковца и Саринца;

Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

26. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Дивостину и рукоположио Душана Мучибабића у чин ђакона.

27. август 2007:

Посетио у бањи Селтерс у Младеновцу Његову светост патријарха српског Г. Павла;

Служио бденије у манастиру Денковцу поводом храмовне славе – Успења Пресвете Богородице.

28. август – Успење Пресвете Богородице:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио Лужнице, пререзао славски колач поводом храмовне славе и рукупродизвео пароха у Лужницама протонамесника Милована Мићића у чин протојереја;

Посетио Влакчу и пререзао славски колач поводом храмовне славе.

29. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Романа Српског у Мајуру, осветио капелу за паљење свећа и одликовао господина Радослава Миленковића, власника предузећа *Металка*, орденом Светог Симеона Мироточивог.

30. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у Саборној цркви у Крагујевцу и крстио малу Јустину, кћерку пароха ове цркве јереја Срећка Зечевића;

Примио породицу Костић из Штутгарта.

31. август 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Петковици и осветио ново црквено звоно које је поклонио Драган Јовановић, председник општине Топола;

Посетио, са братом Миодрагом и сестром Радом, манастире Благовештење, Вољавчу, Дивостин и Драчу.

СЕПТЕМБАР

1. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију и призив Светог Духа у Богословији Светог Јована Злагоустог у Крагујевцу поводом почетка школске године и рукоположио Ивана Теодосића у чин ђакона;

Посетио, са братом и сестром, Сабор фрулаша у манастиру Тресије, манастир Павловац и цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

2. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Преображења Господњег у Жабарима;

Венчао у манастиру Дивостину Николу и Јелену Станковић;

Служио призив Светог Духа у храму Светог Пантелејмона у Станову – Крагујевац поводом почетка школске године у државним школама.

3. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светих Петра и Павла у Аранђеловцу и рукоположио ђакона Ивана Теодосића у чин презвитера;

Посетио, са архијерејским намесником лепеничким протојерејем ставрофором Савом Арсенијевићем, храм Светог Василија Великог у Маршићу ради надгледања радова на живописању цркве.

4. септембар 2007:

Посетио, са ректором Богословије Светог Јована Злагоустог у Крагујевцу протојерејем ставрофором др Зораном Крстићем и адвокатом Владимиром Јанковићем, проф. др Ненада Ђурђевића у смедеревском затвору.

5. септембар 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

6. септембар 2007:

Учествовао на седници Светог архијерејског синода СПЦ у Младеновцу и са члановима Светог синода посетио цркву Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

7. септембар 2007:

Рад у Епархијској канцеларији.

8. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог великомученика Георгија у Чибутковици;

Предводио литију верног народа од Јагодине до манастира Јошанице;

Служио бденије у манастиру Јошаница.

9. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Јошаница и пререзао славски колач поводом храмовне славе манастирске капеле која је посвећена Сабору светих Срба.

10. септембар 2007:

Причестио Његову светост патријарха српског Г. Павла који се налази на опоравку у бањи Селтерс у Младеновцу;

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог архангела Гаврила у Буковику и осветио нови парохијски дом;

Служио опело, по благослову епископа жичког Г. Хрисостома, др Јорговану Марковићу у Краљеву.

11. септембар 2007 – Усековање главе светог Јована Крститеља:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Јована Крститеља у Орашју и пререзао славски колач поводом храмовне славе;

Посетио манастир Каленић поводом надгледања текућих радова;

Посетио, са Велимиром Илићем, министром за инфраструктуру у Влади Србије, Његову светост патријарха српског Г. Павла у бањи Селтерс у Младеновцу;

Примио пароха у Петки протојереја Војислава Одевића, Зорана Томића и брата Младена, чиновнике у Патријаршији СПЦ.

12. септембар 2007:

Посетио, са иконописцем Матом Минићем, цркве у Сугубини и Шумарицама.

13. септембар 2007:

Посетио, у Влади Србије, министра за инфраструктуру Велимира Илића;

Осветио адвокатску канцеларију Александра Максимовића у Крагујевцу.

14. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Тресије, пререзао славски колач поводом храмовне славе манастирске капеле која је посвећена Светом Симеону Столпнику и рукоположио Александра Лукића у чин ђакона;

Примио министра вера у Влади Србије Радомира Наумова.

15. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог Илије у Трнави и венчао Слободана и Снежану Савковић;

Посетио, са верницима из Лос Анђелеса, Оплецац, Аранђеловац и Орашац.

16. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагњилу.

17. септембар 2007:

Посетио, у Влади Србије, министра Расима Љајића.

18. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију и опело монахињи Валентини у манастиру Грнчарици;

Примио епископа осечко-пољског и барањског Г. Лукијана.

19. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у манастиру Благовештењу Рудничком и пререзао славски колач поводом храмовне славе манастирске капеле која је посвећена Чуду светог арханђела Михаила;

Посетио, са Бориславом Јелићем из Смедеревске Паланке, манастир Ралетинац поводом надгледања текућих радова.

20. септембар 2007:

Посетио, са архитектама, манастир Прерадовац и одредио локацију за подизање манастирског конака;

Примио проф. др Предрага Стојановића;

Служио бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

21. септембар 2007 – Рођење Пресвете Богородице:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Богородичиног Рођења у Тополи, предводио литију градским улицама и пререзао славски колач поводом храмовне славе и славски колач поводом градске славе.

22. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму у изградњи Светог Јоакима и Ане у Међулужју;

Крстио у Кораћици малог Богдана.

23. септембар 2007:

Саслуживао на Светој архијерејској литургији, са више архијереја СПЦ, у манастиру Ћелијама код Ваљева.

24. септембар 2007:

Посетио Кијево ради припрема преноса у храм Свете Тројице земних остатака архимандрита Рафаила.

25. септембар 2007:

Примио свештенике Старе крагујевачке цркве који су припремили ручак за раднике који учествују у подизању Владичанског двора.

Посетио Корићане ради надгледања радова на храму Свете Тројице.

26. септембар 2007:

Примио у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу министре у Влади Србије Драган Ђиласа, Предрага Бубала и Зорана Лончара.

27. септембар – Крстовдан:

Саслуживао у Саборној цркви у Крагујевцу на Светој архијерејској литургији коју је служио епископ др Атанасије (Јевтић) и учествовао на предавању владике Атанасија у градској дворани у Крагујевцу.

28. септембар 2007:

Примио архимандрита Герасима из манастира Жиче.

29. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Свете Тројице у Кијеву и организовао сахрањивање посмртних остатака архимандрота Рафаила у овој цркви.

30. септембар 2007:

Служио Свету архијерејску литургију у храму Светог оца Николаја у Миросалџима, рукоположио Ненада Петровића у чин ђакон и рукопроизвео пароха у Миросалџима протонамесника Драгана Алића у чин протојереја;

У Гарашима венчао Милосава и Ранку Димитријевић.

СВЕШТЕНИЦИ И ЂАКОНИ РУКОПОЛОЖЕНИ ОД ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ Г. ЈОВАНА

април 2006 – септембар 2007.

Ненад Марковић,
јереј, парох Друге
парохије при храму
Светог Саве, Крагујевац
– Аеродром. Рукоположен
у чин презвитера 2.
априла 2006. године у
Световаведењском храму
манастира Каленића.
Рођен 6. августа 1979.
године у Смедеревској
Паланци.

Остоја Пешић,
ђакон, службеник
Епархијског управног
одбора Шумадијске
епархије у Крагујевцу. Ру-
коположен у чин ђакона
1. септембра 2006. године
у храму Светог Јована
Златоустог у крагујевачкој
богословији. Рођен 31.
децембра 1983. године у
Прибоју на Лиму.

Бранислав Матић,
ђакон, парохијски
ђакон у Рековцу. Руко-
положен у чин ђакона
27. августа 2006.
године у храму Светих
архангела Михаила и
Гаврила у Јагодина.
Рођен 29. јуна 1978.
године у Јагодина.

Александар Миловановић,
јереј, парох Треће парохије при
храму Светих апостола Петра и
Павла у Аранђеловцу. Рукополо-
жен у чин ђакона 12. септембра
2006. године у храму Светог
кнеза Лазара у Белошевцу –
Крагујевац, у чин презвитера 13.
септембра 2006. године у Свето-
архангелском храму манастира
Тресије. Рођен 25. јуна 1981.
године у Београду.

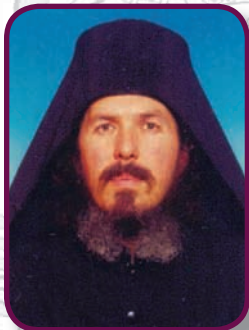
Желько Милић,
јереј, парох у Глибовцу. Рукоположен у чин ђакона 16. септембра 2006. године у храму Светог Саве у Крагујевцу – Аеродором, у чин презвитера 17. септембра 2006. у храму Успења Пресвете Богородице у Лужницама. Рођен 18. новембра 1977. године у Београду.

Драган Поповић,
ђакон, на постдипломским студијама. Рукоположен у чин ђакона 26. новембра 2006. године у храму Светог Јована Златоустог у крагујевачкој богословији. Рођен 18. новембра 1971. године у Аранђеловцу.

Дарко Павловић,
ђакон, парохијски ђакон у Степојевцу. Рукоположен у чин ђакона 4. децембра 2006. године у Световаведењском храму манастира Каленића. Рођен 20. децембра 1972. године у Београду.

Лука (Милошевић),
јерођакон. Сабрат манастира Светог Луке у Бошњанима. Рукоположен у чин јерођакона 23. јуна 2007. године у манастирском храму Светог Луке у Бошњанима, у чин јеромонаха 21. јула 2007. године у манастирском храму Светог Луке у Бошњанима. Рођен 9. фебруара 1965. године у Котору.

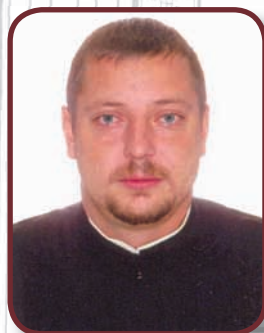
Дејан Шишковић,
ђакон, парохијски ђакон у Лапову. Рукоположен у чин ђакона 8. јуна 2007. године у Петропавловском храму манастира Ралетинца. Рођен 4. новембра 1979. године у Смедеревској Паланци.

Душан Мучибашић,
јереј, парох Осме парохије при Саборној цркви у Крагујевцу. Рукоположен у чин ђакона 26. августа 2007. године у Благовештенском храму манастира Дивостина, у чин презвитера 28. августа 2007. године у храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу. Рођен 13. новембра 1972. године у Сарајеву.

Иван Теодосиј,
јереј, парох у Венчанима. Рукоположен у чин ђакона 1. септембра 2007. године у храму Светог Јована Златоустог у крагујевачкој богословији, у чин презвитера 3. септембра 2007. године у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу. Рођен 29. јануара 1982. године у Аранђеловцу.

Александар Лукић,
јереј, парох у Бошњанима. Рукоположен у чин ђакона 14. септембра 2007. године у Светоархангелском храму манастира Тресије, у чин презвитера 14. октобра у Светосавском храму у Барајеву Рођен 27. октобра 1978. године у Београду.

Ненад Петровић,
јереј, парох у Селевцу. Рукоположен у чин ђакона 30. септембра 2007. године у светониколајевском храму у Миросалцима, у чин презвитера 19. октобра у храму светог Томе у Јеловику. Рођен 9. новембра 1983. године у Ваљеву.

ДЕЧИЈА СТРАНА

«КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕБЕ УБИ У ЊЕГА»

ВАВЕДЕЊЕ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

а овај празнични дан (4. децембра по новом, или 21. новембра по старом календару), ми са целокупном Црквом слаavimo Увођење (Ваведење) Пресвете Богородице у Храм. Тога дана Јоаким и Ана су дошли из Назарета у Јерусалим и увели своју кћи у Храм. Када је дете Марија напунила три године, њени родитељи су испунили свој завет дат приликом рођења своје кћери и посветили је Богу. Њихов одлазак у Храм праћен је великим слављем – Дева Марија је у процесији, окружена својим малим пријатељицама, а иза њих иде мноштво сродника и пријатеља, радујући се и славећи Бога.

Нека се Јоаким, праотац Христов, узрадује! Нека Ана кликће од радости! Јер принесосе Богу као трогодишњи принос непорочну Владичицу! (из богослужења на Ваведење).

Када су стигли до Храма, Девини родитељи су је подигли на први степен (било их је петнаест), а онда је она сама устрчала до врха, где ју је дочекао првосвештеник Захарије, отац светог Јована Крститеља и Претече Господњег. Он је малу Марију увео не само у Храм, већ и у Светињу над светињама, у коју никад нико не улази осим првосвештеника, и то једанпут годишње. Захарије је очигледно био надахнут Богом када је учинио овако нешто. То је изазвало запрепашћење свих присутних људи, али и самих анђела, јер им је овај улазак открио да је спасење људског рода, односно долазак Спаситеља, веома близу. Дева Марија, вођена Духом Светим, улази у Светињу над светињама, јер је она Невеста Божија.

Оваплоћењем Бога у њој извршено је неисказиво сједињење Бога и човека. Захарије, у својству првосвештеника не само да није могао да уведе малу Марију у Светињу над светињама, већ је морао то да спречи по сваку цену, али као пророк, озарен Божијом благодаћу, он поздравља Деву Марију, будућу Богомајку, и уводи је у Светињу над светињама. Она улази у Храм и припрема се да сама постане Дом Господњи. Дејством Духа Светога Логос Божији у њој постаје тело, те она тако постаје Храм Духа Светога и Мајка Сина Божијег, истинска Богородица.

Данас је праслика благовољења Божијег
И проповед спасења људског;
У Храму Божијем јавно се Дева јавља,
И Христа наговештава свима.
Њој и ми запојмо велегласно:
Радуј се, домостроја Творчева испуњење!
(*тропар празника, глас четврти*)

Пречисти Храм Спасов,
Бесцена одаја и Дева,
Свештена ризница Славе Божије,
Уводи се данас у дом Господњи,
И благодат се са њом уводи,
Која је у духу божанском,
Којој певају анђели Божији:
Ово је насеље Небеско!
(*кондак празника, глас четврти*)

Ваведење Пресвете Богородице -
Маниул Панселтинос, Проматска црква на Светој Гори

Ивана Пантелић, ученица петог разреда Основне школе „Диша Бурђевић“ из Вреоца пише поезију још од малих ногу. О томе сведочи и излазак њене прве књиге песама под називом „Моје прве песме“. Књига је издата при храму Покрова Пресвете Богородице у Вреоцима и леп је пример талента који је Црква препознала и поделила са нама.

ШТА БИХ ЖЕЛЕЛА

Желела бих да чујем песму славуја,
и шум цвећа док се лелуја.

Желела бих да чујем како цвет цвета,
и да чујем осмех овог света.

Желела бих да обиђем места далека,
и све планете где живот чека.

Највише бих желела и хтела,
да је срећна ова земља цела.

СВЕТИ САВА

Кад сте јуче, мила децо
сви радосни били,

Чистом душом свете
песме угоднику вили.

Песме вили на његову
и на своју дику,

Светом Сави, српског рода
првом просветнику.

Марта Алексић, II разред, ОШ Војислав Вока Савић

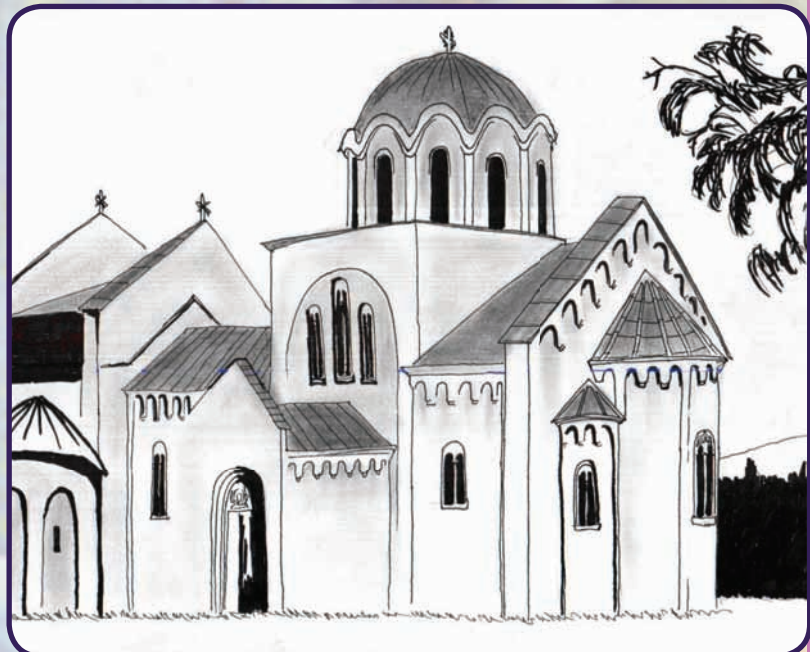
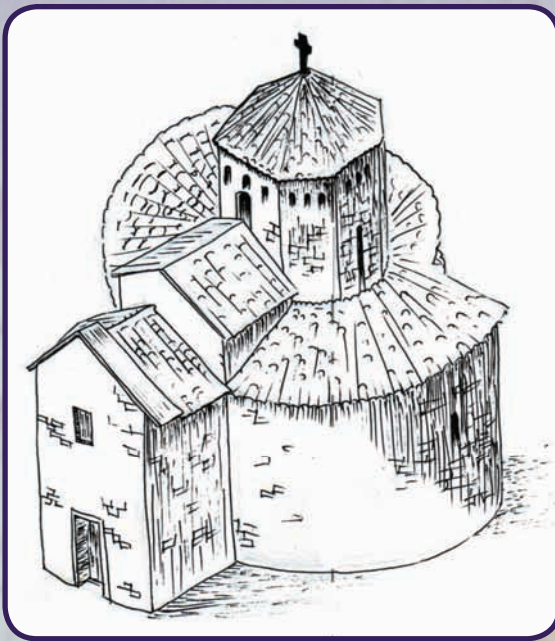
МНОШ БОГДАНОВИЋ

... је рођен 10.03.1989. у Новом Пазару. Живео је на Косову до 2000-те године. Основну школу је прво похађао у ОШ Дуле Караклајић, до 6. разреда, а након тога је прешао у ОШ Кнез Лазар. Уписао је Гимназију у Лазаревцу и сада је 3. разред. Врло добар је ученик. На његову цртачку каријеру највише су утицали професори. Сваки му је помогао и његов таленат је највише дошао до изражаја крајем осмог разреда.

Поред ликовног воли историју, географију и веронауку. Од сваког професора је покушао да научи највише, и да то што је научио користи у своје раду. Воли да црта библијске, античке и теме из наше националне историје. Овде смо изабрали његове радове на тему Наши најпознатији храмови.

О даљем школовању није размишљао, али највише би волео да упише ликовну академију или географски факултет.

Омиљена техника му је оловка и угљене боје, а омиљени сликари су му Рембрант, Ван Гог... Занима га црквено фреско сликарство.

ГИМНАЗИЈСКИ МОЛТВЕНИК

оспoде наш, који си на висини, који си Твoрац свега, погледај на нас грешне и на овај грешни свет у коме живимо; избави нас од сваког зла и нека све постане свето као што је и некада било када си све створио добро. АМИН!

Хвала Ти Боже на Твојем дару, Твојој милости, Твојој праведности, што слушаш, гледаш и штитиш мене грешнога и малодостојног Тебе и славе Твоје. Хвала Ти Боже што сам Твој верни слуга, мала овца у Твојем стаду. Помози ми да душмане отерам, мане спалим, врлине посадим. Помози ми да добро чиним и собом владам. АМИН!

Оче,

Даруј ми мале ствари које чине наш живот: зрак сунца да ме ујутру буди, шачицу снова за сваку ноћ, осмех брата као лек за очи, реч мајке за рањену душу, прекор оца за учињен преступ. Тад ћу знати да постојим, да живим. Живот волим, а смрти се не бојим. Када тај трен дође, храбро ћу поћи на свој пут са једном речи на уснама ХВАЛА! А до тада, Госпoде, не пуштај моју руку и даруј ми мале ствари које чине наш живот великим. АМИН!

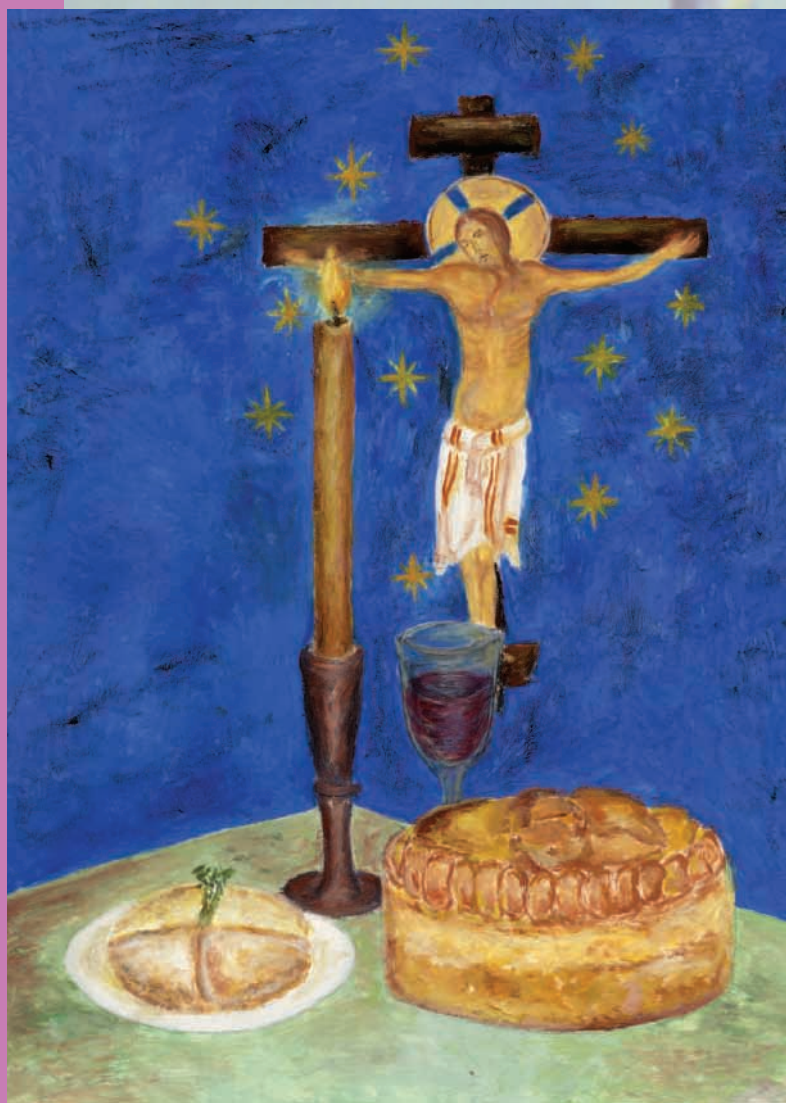
Клањам се пред тобом, о Пресветли Госпoде, клањам се и понизно преклињем: Опрости ми све моје грехе и учини да моја грешна душа пронађе прави пут. Подари ми смерности, смирености и снаге да и пред највећим злом не поклекнем. Заштити мени најмилије и учини да венац љубави оплете њихова крхка срца, а анђели да штите сваки њихов немирни корак. Учини да мир и благостање из Едемског врта долети и у наше домове. Да нас вежу слога и љубав према Теби, Госпoде. Просветли нас и нахрани наше душе жељне знања и љубави. Хвала Ти, Госпoде, за све што си учинио за нас. Хвала Ти за сваки наш осмех и врелу сузу. Буди уз нас, Госпoде, од првог зрака сунца до прве звезде, у сваком делу тела и душе наше грешне. АМИН!

Боже, помози нам, благослови нас и покажи нам прави пут. Помози сваком људском бићу и сваком живом створу на овој планети. Помози нам да увидимо наше грешке и да се ослободимо себичности. Дај нам снаге и воље када у проблем упаднемо и посустанемо, да се вратимо на прави пут и пронађемо светлост којом нас увек обасјаваш. Помози нам у раду, школи, послу и да исправно расуђујемо о свему. АМИН!

Госпoде, хвала ти што си ми подарио најсавршенији облик, што ме увек штитиш окриљем руке своје, што си увек ту, слушаш ме и кад ћутим и кад плачем и кад се смејем. Подари ми памет, вољу и веру. Молим Те, нанеси на пут мој неку љубав чудесну и уведи у мој живот неког мени сличног, Теби недостојног. Хвала Ти, Боже, за овај спокој који у Теби проналазим, за све добро које ћеш ми учинити или нећеш, јер ја у суд Твој праведни верујем. Чувај ме и не напуштај ме никада. АМИН!

Госпoде, хвала ти што си ми подарио најсавршенији облик, што ме увек штитиш окриљем руке своје, што си увек ту, слушаш ме и кад ћутим и кад плачем и кад се смејем. Подари ми памет, вољу и веру. Молим Те, нанеси на пут мој неку љубав чудесну и уведи у мој живот неког мени сличног, Теби недостојног. Хвала Ти, Боже, за овај спокој који у Теби проналазим, за све добро које ћеш ми учинити или нећеш, јер ја у суд Твој праведни верујем. Чувај ме и не напуштај ме никада. АМИН!

Пред вама се налазе неке од молитава које су ученици Гимназије Лазаревац састављали на часу верске наставе. Ученици се на својим радовима нису потписали, али смо уверени да ће свако од њих препознати своје дело.

ИЗ ЛЕТОПИСА...

Рукоположење ђакона у школском храму крагујевачке богословије

Архијерејски благослов за почетак нове школске године, Крагујевачка богословија, 1.IX 2007. године

Епископ Г. Јован причешћује децу у цркви Светог Ђорђа на Оплењу

Чланови Светог архијерејског синода СПЦ у Петропавловској цркви у Аранђеловцу

Архијерејска литургија на Крстовдан у Саборној цркви у Крагујевцу

Парастос краљу Александру Карађорђевићу у задужбинској цркви на Оплењу

ЈЕЛОВИК

храм светог Апостола Томе
обновљена црква и нови иконостас
од белог венчачког мермера
рад Михајла Милетића, иконе за
иконостас насликао иконописац
Дејан Манделић

